

מְדַרְשִׁים בְּמַעְגַל הַשָּׁנָה

רעיון: מעין יעקובוביץ

ליקוט, עיבוד ועריכה: שרה לבל וחוה ליאון

עריכה לשונית: רותי קליין

עיצוב גרפי ואיורים: נועה ברוידא, סטודיו ראשגור

© כל הזכויות על האיורים שייכות לנועה ברוידא.

תוכן העיניינים

5	תשרי
8	חשוון
12	כסלו
14	טבת
16	שבט
20	אדר
22	ניסן
24	אייר
26	סיון
30	תמוז
31	מדרגשים לפי נושאים
32	שבת
35	חברות
36	טבלנות
39	כבוד הזרים
40	הכנסת אורחים
42	בקור חולים
43	רבוי ושונוות
46	השבת אבידה
47	העשרה

הקדמה

שלום לכן גגנות ומורות יקרות,

בחוברת שלפניכן תמצאו מבחר מדרשים המותאמים לחודשי השנה, וכן מבחר מדרשים לפי נושאים כמו "כיבוד הורים" "שבת" ועוד.

כל מדרש מלווה בעיבוד לשפה עברית עכשווית. בעיבוד הקפדנו לשמור על סגנון המדרש – שהוא ז'אנר ספרותי בפי עצמו – והסתפקנו בשינויים מזעריים כדי להקל עליכן ועל הילדים.

מדרשי חז"ל הם פנינים ספרותיות המעמיקות את ההכרות של הילדים עם עולם התרבות היהודית. חלוקתם לחודשי השנה ולנושאים נבחרים מאפשרים לכן להעשיר את נושא מעגל השנה והערכים השונים שאתן עוסקות בהם, תוך הצגת המקורות בהקשר לתכנים הנלמדים וכחלק מהם.

את המדרשים המותאמים למעגל השנה אפשר לספר כהכנה לראש חודש או להוסיף כהעשרה לחגים.

את המדרשים לפי נושאים אנו מציעות להציג בפני הילדים בהזדמנויות שבהן אתן מתייחסת לנושאים עצמם. למשל "כיבוד הורים" מתאים ליום המשפחה, "ביקור חולים" למקרה של ילד החולה זמן ממושך, "סבלנות" כשעולה הצורך לדבר על מידה זו בגלל ריב או התנהגות קצרת רוח של אחד הילדים וכן הלאה.

נהנינו מאד לכתוב את החוברת, ואנו מאחלות לכן ולילדים הנאה מן העיסוק בה במהלך השנה.

תְּשׁוּרֵי

לְרִיב וּלְהַשְׁלִים

אָמַר רַבִּי אֱלֶפְסַנְדְּרִי: שְׁנֵי חֲמוּרִים מְהַלְכִין בְּדֶרֶךְ שׁוֹנְאִין זֶה לָזֶה. רַבֵּץ לְאֶחָד מֵהֶן חֲמוּרוֹ. חִבְרוּ עוֹבֵר וְרוֹאֵהוּ שְׂרַבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ, אָמַר, לֹא כְּתִיב בְּתוֹרָה כִּי תִרְאֶה חֲמוּר שֹׁנֵאךָ וְגו' עֹזֵב תַּעֲזֹב (שְׁמוֹת כג, ה). מָה עָשָׂה? חֲזַר וְשָׁעַן וּמְלוּוֹהוּ. הִתְחִיל מְסִיחַ עִמוֹ, עֹזֵב קִמְעָא מִכָּאן, הֶעֱלָה מִכָּאן, עָרַק מִכָּאן, עַד שִׁיטְעַן עִמוֹ, נִמְצְאוּ עוֹשִׂין שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. וְחִבְרוּ אוֹמְרֵי: לֹא הֵייתִי סָבוּר שֶׁהוּא שׁוֹנֵאִי, רָאֵה הֵיאָךְ רַחֵם עָלַי כְּשֶׁרָאֵה אוֹתִי וְאֵת חֲמוּרֵי בְּדַחֲסָא. מִתּוֹךְ כֵּן, נִכְנְסוּ לְפִנְדָּקָא, אָכְלוּ וְשָׁתוּ בְּיַחַד וְנִתְאַהְבוּ זֶה לָזֶה.

מְדַרְשׁ תַּנְחוּמָא, פְּרָשְׁת מְשֻׁפְּטִים, פְּרָק כֹּא, סִימָן א

עִיבוּד הַמְדַרְשׁ

אָמַר ר' אֱלֶפְסַנְדְּרִי: שְׁנֵי סַבְלִים שְׂרוּכְבִים עַל חֲמוּרִים הָיוּ מְהַלְכִים בְּדֶרֶךְ וְהָיוּ שׁוֹנְאִים זֶה אֶת זֶה. נִפְל חֲמוּרוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם תַּחַת כְּבֹד מִשְׁאוֹ, רָאֵה אוֹתוֹ חִבְרוּ וְעִבְרוּ עַל פְּנֵיו בְּלִי לְהִתְעַכֵּב. אַחֲרֵי שֶׁעִבְרוּ עַל פְּנֵיו אָמַר בְּלִבּוֹ: וְהָרִי כְּתוּב בְּתוֹרָה "כִּי תִרְאֶה חֲמוּר שֹׁנֵאךָ רַבֵּץ תַּחַת מִשְׁאוֹ... עֹזֵב תַּעֲזֹב עִמוֹ" שְׁמוֹת כג, ה (עֲלִיךָ לַעֲזֹר לוֹ). מִיָּד חֲזַר וְנִתֵּן לוֹ יָד וְעִזָּר לוֹ לְטַעַן וּלְפָרֵק.

הִתְחִיל לְשׁוֹחַח עִמוֹ: "עֹזֵב קִצָּת מִכָּאן", "הֶעֱלָה אֶת הַמִּשְׁאָה מִכָּאן", "פְּרָק אֶת הַמִּשְׁאָה מִכָּאן" - וְתוֹךְ כֵּדִי כֵּן עָשׂוּ שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם. אָמַר חִבְרוּ בְּלִבּוֹ: הָרִי חֲשֻׁבְתִּי שֶׁהוּא שׁוֹנֵא אוֹתִי, וְהִנֵּה רַחֵם עָלַי! כְּשֶׁסִּימּוֹ נִכְנְסוּ לְבֵית קַפָּה, אָכְלוּ וְשָׁתוּ בְּיַחַד וְהִתְחִילוּ לְאַהֵב זֶה אֶת זֶה.

- מָה גָּרַם לְסַבָּל לְחֲזֹר וְלַעֲזֹר לְסַבָּל הַשְּׁנִי?
- כִּיצַד נַעֲשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין שְׁנֵי הַסַּבְלִים?

אַהרן אוהב שלום

מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרן אוהב שלום בין כל אחד ואחד ... וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב לו אצל אחד מהם ואומר לו: בני, ראה! חברך מטרף את לבו ומתלש בשערו ואומר: אוי לי, איך אשא עיני ואראה בחברי? בשתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו - היה יושב אצלו, עד שמוציא כל קנאה שבלבו. שוב הולך אצל חברו ואומר לו כענין זה, וכשפגעו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה.

אבות דרבי נתן, פרק יב, סעיף ג

עיבוד המדרש

מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כמו שהיה אהרן אוהב שלום בין כל אחד ואחד...

שני בני אדם רבו. הלך אהרן וישב אצל אחד מהם. אמר לו: "בני, ראה חברך מה הוא אומר, מצטער בלבו וקורע את בגדיו, אומר 'אוי לי איך אשא את עיני ואראה את חברי? אני מתבייש ממנו כי עשיתי לו רעה'". וכך אהרן הוא יושב אצלו עד שהסיר קנאה מלבו.

והולך אהרן ויושב אצל האחר, ואומר לו: "בני, ראה חברך מה הוא אומר, מצטער בלבו וקורע את בגדיו, ואומר 'אוי לי איך אשא את עיני ואראה את חברי? אני מתבייש ממנו כי אני עשיתי לו רעה'". וכך אהרן הוא יושב אצלו עד שהסיר קנאה מלבו. וכשנפגשו זה עם זה, התחבקו ונשקו זה לזה.

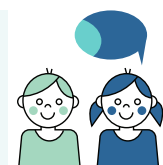
■ באיזו דרך מצליח אהרן להשפין שלום בין בני אדם?

■ מה דעתכם על הדרך שלו?

■ אהרן נחשב לדגמה ומופת, לאדם שדואג לשלום בין אדם לחברו, אבל לשם כך הוא משקה האם נכון לשקר לפעמים שקרים כאלה, לדעתכם, או שמא חשוב תמיד לומר את האמת?

■ מה הבנתם מהמדרש על השלום בין בני אדם באופן כללי?

■ באילו דרכים נוספות אפשר לפייס בני אדם?

לדיון

■ הכינו בגן 'פנה לעשית שלום'. אפשר לסמן ספסל כספסל השלום, שטיח כשטיח השלום וכלי כשניש מחלקת בין הילדים הציעו להם לגשת לשם ולשוחח.

■ מנו לתפקיד 'תורן משכין שלום' ילד אחר בכל יום.

פעילות

רבי זירא והבריונים

בשכונתו של ר' זירא היו בריונים הללו, והיה ר' זירא מקרבם כדי שיחזרו בתשובה. הקפידו החכמים. כשמת ר' זירא אמרו הבריונים: עד עכשו היה קטינא חרוף שוקים מבקש עלינו רחמים, עכשו מי יבקש עלינו רחמים? הרהרו בלבם ועשו תשובה.

מתרגם מתוך תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף י, עמוד א

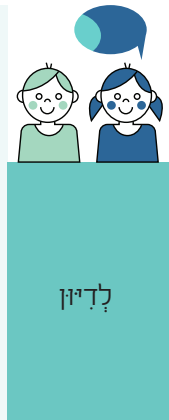
עיבוד המדרש

בשכונה של רבי זירא היו בריונים. רבי זירא התחבר אתם כדי שיחזרו בתשובה. הדבר לא מצא חן בעיני החכמים וזכרו של רבי זירא, והם כעסו עליו.

כשמת רבי זירא אמרו הבריונים זה לזה: "עד עכשו הרב הקטנצ'יק הזה התפלל בשבילנו ובקש רחמים עלינו. עכשו מי יבקש עלינו רחמים?" והחליטו להפסיק לעשות מעשים רעים ולעשות מעשים טובים.

מה זה בריונים?

- האם אתם מכירים בריונים בשכונה שלכם? מהי התנהגות השכנים כלפיהם?
- למה התחבר רבי זירא עם הבריונים, ואיך התברות אתו שנתה אותם לטובה?
- למה כעסו החכמים?
- למה, לדעתכם, הבריונים היו זקוקים לרחמים?
- ממי בקש רבי זירא רחמים?

רבי זירא והבריונים: נמחיו את המדרש: עזרו לילדים לשחק התנהגות בריונית.

רבי זירא והחכמים: בחרו שלושה חכמים ובקשו מכל אחד מהם לומר סבה אחת לכעס שלו על רבי זירא.

הבריונים שומעים על מותו של רבי זירא: בקשו מהילדים להראות בעזרת גופם את הרגשת הבריונים לאחר מותו של רבי זירא (פחד, עצב, תחנה – תפלה וכלי).

חֶשׁוֹן

טפּוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשׁוֹנוֹת

הַרְבֵּה טִיפִין בְּרֵאֲתֵי בְּעֵבִים וְכֹל טִיפָה וְטִיפָה בְּרֵאֲתֵי לָהּ דְּפּוֹס בְּפָנֵי עֲצָמָה כְּדִי שְׁלֹא יִהְיוּ שְׁתֵּי טִיפִין יּוֹצְאוֹת מְדִפּוֹס אֶחָד שְׁאֵלְמֵלִי שְׁתֵּי טִיפִין יּוֹצְאוֹת מְדִפּוֹס אֶחָד מְטַשְׁטְשׁוֹת אֶת הָאֶרֶץ וְאֵינָה מוֹצִיָּאָה פִּירוֹת.

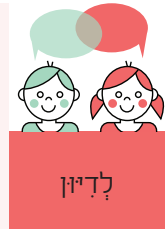
תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף טז, עמוד א. (המדרש והעיבוד נמצאים גם ב'ריבוי ושונות')

עיבוד המדרש

הַרְבֵּה טפּוֹת בְּרֵאֲתֵי בְּעֵנְנִים, וְכֹל טִפָּה וְטִפָּה בְּרֵאֲתֵי לָהּ צוּרָה מְשַׁל עֲצָמָה, שְׁלֹא יִהְיוּ שְׁתֵּי טפּוֹת בְּאוֹתָהּ צוּרָה. כִּי אִם יִהְיוּ שְׁתֵּי טפּוֹת שׁוֹנוֹת, הָאֲדָמָה תִּתְּבַלְּבַל וְלֹא תִּנְיֵב פְּרִי.

■ לָמָּה נִבְרָאוּ הַטפּוֹת שׁוֹנוֹת זוֹ מִזֹּאת?

■ גַּם אֲנַחְנוּ, בְּנֵי הָאָדָם, שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה. לְמַשָּׁל, לְכֹל אֶחָד מֵאַתְּנוּ פְּנִים שׁוֹנוֹת. מָה הִיא קוֹרָה אֵלּוּ לְכַלְנֵי הֵיוּ אוֹתָן פְּנִים?

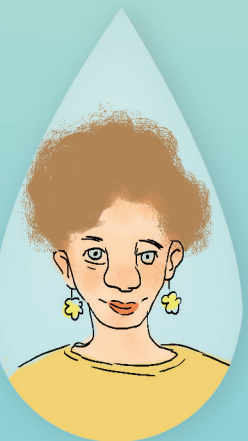
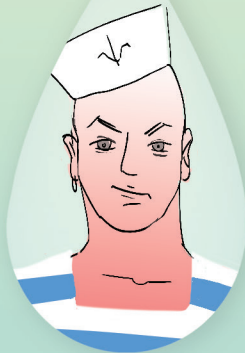
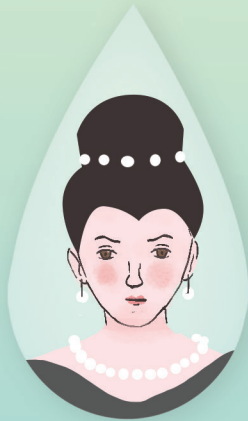
לְדִיון

■ צִירוּ טפּוֹת גֶּשֶׁם גְּדוֹלוֹת. בְּקִשׁוּ מֵהֵילָדִים לְקִשֵּׁט טפּוֹת גֶּשֶׁם אַחַת. כַּעַת כָּל אֶחָד יְסַפֵּר מָה מִיָּחָד בְּטִפָּה שְׁלוֹ.

פְּעִילוֹת

העשרה בעמוד 48

חוני המעגל

שנו רבותינו: פעם אחת יצא רב אדר ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: התפלל וירדו גשמים. אמר להם: צאו והכניסו תנורי פסחים, בשביל שלא ימקו. התפלל ולא ירדו גשמים. מה עשה? עג עוגה ועמד בתוכה, כדרך שעשה חבקוק הנביא. אמר לפניו: רבונו של עולם! בניה שמו פניהם עלי, שאני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול, שאני זו מכאן עד שתרחם על בניה.

התחילו גשמים מנשפים. אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות; כמדמים אנו שאין הגשמים יורדים אלא להתיר שבועתך. אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות, שיחין ומערות. ירדו בצפון עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית; ושערו חכמים שאין טפה פחותה מלג. אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות; כמדמים אנו שאין הגשמים יורדים אלא לאבד העולם. אמר לפניו: לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה. ירדו כתקנם, עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. באו ואמרו לו: רבי, כשם שהתפללת עליהם שיירדו, כך התפלל עליהם ויזכו להם. אמר להם: כך מקבלני, שאין מתפללין על רב הטובה. אף על פי כן הביאו לי פר הודאה. הביאו לו פר הודאה. סמך שתי ידיו עליו, אמר לפניו: רבונו של עולם! עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינם יכולים לעמד לא ברב טובה ולא ברב פרענות. כעסת עליהם - אינם יכולים לעמד; השפעת עליהם טובה - אינם יכולים לעמד. יהי רצון מלפניך, שיפסקו הגשמים ויהא רוח בעולם. מיד נשבה הרוח ונתפארו העבים וזרח החמה. יצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטריות. שלח לו שמעון בן שטח: אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נדוי; אבל מה אעשה לך, שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו. אמר לו: "אבא, הוליכני לרחצני בחמיו" - מוליכו; "שטפני בצונן" - מוליכו; "תן לי אגוזים, שקדים, אפרסקים ורמונים" - ונתן לו. עליך הכתוב אומר: "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך" (משלי כג, כה).

תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף יט, עמוד א

עיבוד המדרש

ספרו רבותינו שפעם אחת לא ירדו גשמים רב החורף. באו לחוני המעגל ובקשו ממנו: "התפלל וירדו גשמים". התפלל ולא ירדו גשמים. מה עשה? ציר מעגל ועמד בתוכו. אמר לפניו: "רבונו של עולם! בניך תולים את תקוותם בי כי אני כבן בית לפניך. נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך ותוריד גשם". התחילו גשמים מטפטפים. אמרו לו תלמידיו: "נדמה לנו שהגשמים יורדים רק כדי לשחרר אותך מהשבועה שלך". אמר לה': "לא כך בקשתי, אלא גשמים שגורמים לבורות להתמלא".

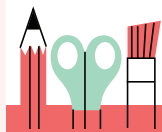
ירד הגשם בזעף עד שכל טפה וטפה גדולה כמלא פי חבית. אמרו לו תלמידיו: "הורדת עלינו מבול". אמר לה': "לא כך בקשתי, אלא גשמי רצון, ברכה ונדבה". ירדו כתקנם, עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. באו ואמרו לו: "רבי, כשם שהתפללת עליהם שיורדו, התפלל עליהם שיפסקו". אמר להם: "כך למדתי: לא מתפללים נגד טובה רבה". ואף על פי כן התפלל ואמר: "רבונו של עולם! עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינם יכולים לעמד לא ברב טובה ולא ברב צרות. כעסת עליהם - אינם יכולים לעמד; השפעת עליהם טובה - אינם יכולים לעמד. יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ותהיה הקלה בעולם". מיד נשבה הרוח ונתפזרו העננים וזרחה החמה. יצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטרייות.

- מה עשה חוני, חוץ מתפלה?
- חברו תפלה משלכם לגשם.

לדיון

- הכינו מקל גשם.
- מקל גשם-יוצרים עם מאיה נוי

פעילות

כְּסֵלוֹ

אוי! הימים מתקצרים

שְׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: כִּיּוֹן שָׂרָאָה אָדָם הָרֵאשׁוֹן יוֹם שְׁמִתְמַעֵט וְהוֹלֵךְ, אָמַר: אוֹי לִי, שָׁמָּא בְּשִׁבִיל שְׂפָרְחָתִי, עוֹלָם חֲשָׁד בְּעַדִּי וְחוֹזֵר לְתַהוּ וְבַהּוּ, וְזוֹ הִיא מִיתָה שְׁנִקְנִסָה עָלַי מִן הַשָּׁמַיִם. עָמַד וַיֵּשֶׁב שְׁמוֹנָה יָמִים בְּתַעֲנִית וּבַתְּפִלָּה.

כִּיּוֹן שְׂבָאָה תְּקוּפַת טַבַּת וְרָאָה יוֹם שְׁמֵאָרִיף וְהוֹלֵךְ, אָמַר: מִנְּהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם הוּא, הֵלֶךְ וְעָשָׂה שְׁמוֹנָה יָמִים טוֹבִים.

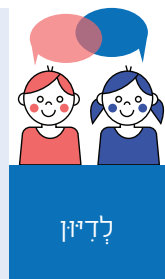
תְּלַמּוּד בְּבִלִי, מִסְּכַת עֲבוּדָה זָרָה, דָּף ח, עֲמוּד א

עיבוד המדרש

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כְּאִשֶּׁר רָאָה אָדָם הָרֵאשׁוֹן שְׁהֵימִים מִתְּחִילִים לְהִתְקַצֵּר וְהַלִּילָה מְגִיעַ מִקֶּדֶם, אָמַר בְּלִבּוֹ: אוֹי לִי, אוֹלֵי חֲטָאֵתִי וּבְגִלְלִי זֶה הָעוֹלָם מִחֲשִׁיף וְעוֹמֵד לְחֹזֵר לְתַהוּ וְבַהּוּ, וְנִגָּזַר עָלַי לְמוֹת.

יֵשֶׁב שְׁמוֹנָה יָמִים בְּצוּם וּבַתְּפִלָּה. כְּאִשֶּׁר בָּא חֲדָשׁ טַבַּת רָאָה שְׁהֵימִים נוֹשֵׁב מִתְאַרְכִּים וְהַלִּילוֹת מִתְקַצְרִים, וְהִבִּין: כִּכָּהֵן הָעוֹלָם נוֹהֵג. הֵלֶךְ וְעָשָׂה שְׁמוֹנָה יָמִים טוֹבִים.

- מָה נִבְהַל הָאָדָם הָרֵאשׁוֹן?
- הֲאִם גַּם אַתָּם קָצַת עֲצוּבִים כְּשֶׁהַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקַעַת מִקֶּדֶם? אִם כֵּן, מָה אַתָּם עוֹשִׂים כְּדֵי לְהִתְעוֹדֵד?

- נִסּוּ לְחַשֵּׁב, אֵיזָה חֵג קִבַּע אָדָם הָרֵאשׁוֹן לְכָבוֹד הַיָּמִים שֶׁהִתְקַצְרוּ? וְהִתְחִילוּ לְהִתְאַרְךָ?

העשרה בנספח עמוד 49

טבת

קמץא ובר־קמץא

“על קמץא ובר־קמץא חרבה ירושלים”

מעשה באדם שהיה אהבו קמץא ושונאו - בר־קמץא. עשה סעדה. אמר לשמשו: לך והבא לי קמץא. הלך והביא לו את בר־קמץא. בא ומצאו יושב.

אמר לו: הרי שונא אתה לי, ומה לך כאן? עמד וצא!

אמר לו: הואיל ובאתי - הניחני, ואתן לך דמי כל מה שאכל ואשתה.

אמר לו: לא.

- אתן לך דמי חצי סעדתך

- לא!

- אתן לך דמי כל סעדתך

- לא!

תפסו בידו, העמידו והוציאו. אמר בר־קמץא: הואיל וישבו חכמים ולא מחו בו - מכלל שנות להם - אלף ואלשין עליהם לפני המלך. בא ואמר לו לקיסר: מרדו בך היהודים.

תלמוד בבלי, מסכת גטין, דף נה, עמוד ב-דף נז, עמוד א

עיבוד המדרש

שני אנשים חיו פעם בירושלים - קמץא ובר־קמץא. אדם שהיה חבר של קמץא ויריבו של בר־קמץא עשה סעודה ורצה להזמין את קמץא, חברו. אמר למשרת שלו: "לך והזמן את קמץא לסעודה". הזמין בטעות את בר־קמץא. ראה להפתעתו בעל הסעודה שבר־קמץא יושב בסעדתו ואמר: "מה מעשיך פה? קום וצא!"

אמר לו: "כיון שבאתי, הניח לי להשאיר, ואשלים תמורת כל מה שאכל ואשתה".

אמר לו: "לא".

אמר לו: "אשלים לך את מחיר חצי סעדתך".

אמר לו: "לא".

אמר לו: "אשלים לך את מחיר כל הסעודה".

אמר לו "לא!" לקחו בידו והוציאו.

אמר בר־קמץא לעצמו: אם החכמים שהיו נשם לא התנגדו למעשה המלצר של המארח, הרי שהם הסכימו עמו. זה מכעיס אותי מאוד! אלף אלף המלך ואדבר נגדם. הלך לקיסר ואמר לו: "מרדו בך היהודים!"

- מדוע נענה בר־קמץא להזמנה והגיע לסעודה של יריבו?
- מדוע בקש בר־קמץא לשלם תמורת הארוחה?
- מה הייתם עושים אלו הייתם במקומו של בעל השמחה?
- מה הייתם עושים אלו הייתם במקומם של האורחים האחרים?
- האם קרה לכם פעם שראיתם חבר פוגע בחבר אחר? מה הייתה תגובתכם?

העשרה בעמוד 52

שְׁבֹט

בְּרֵכַת הָאֵילָן

אָמַר ר' לוי בְּשֵׁם ר' יוחנן: לְמָה הַדְּבָר דּוֹמֵה?

לְמִי שֶׁיֵּצֵא לְדָרֶךְ וְהֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר יוֹם הָרִאשׁוֹן וְיוֹם הַשְּׁנִי וְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי עַד עֶשְׂרֵה יָמִים, וְלֹא מֵצֵא לֹא עִיר וְלֹא פְּנִידָק, וְלֹא אֵילָן וְלֹא מַיִם וְלֹא בְּרִיָּה, וְאַחֲרֵי שֶׁהֵלֵךְ עֶשְׂרֵה יָמִים צָפָה אֵילָן אֶחָד מֵרְחוֹק.

אָמַר: שָׂמָא יֵשׁ תַּחֲתָיו מַיִם. כֵּן שֶׁהִגִּיעַ אֶצְלוֹ מֵצֵאוֹ עוֹמֵד עַל הַמַּעֲיָן, רָאָה אוֹתוֹ נֹאֲתָן וּפְרוֹתָיו מְתוֹקִים וְעֲנַפָּיו נְאִים וְצִלּוֹ נָאֵה, יָשָׁב לוֹ וְנִתְקַרֵּר בְּצִלּוֹ וְאָכַל מִן פְּרוֹתָיו וְשָׁתָה מִן הַמַּעֲיָן וְעָרַב לוֹ וְשִׁבַּת נִפְשׁוֹ עָלָיו.

כֵּן שֶׁעָמַד לִילָף אָמַר לְאֵילָן: אֵילָן, אֵילָן, בְּמָה אֲבָרְכְּךָ וּמָה יֵשׁ לִי לֹמַר לְךָ? שְׂיֵהָא עֲצָךְ נְאֵה - נְאֵה הוּא; שְׂיֵהָא צִלְךָ נְאֵה - כְּבָר הוּא נְאֵה; שְׂיֵהָא עֲנַפֶּיךָ נְאִים - נְאִים הֵם; שְׂיֵהָא פְּרוֹתֶיךָ מְתוֹקִים - מְתוֹקִים הֵם; שְׂיֵהָא מַעֲיָן יוֹצֵא מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ - כְּבָר מַעֲיָן יוֹצֵא מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ; שְׂתֵהָא עוֹמֵד בְּמַקּוֹם חֲבִיב - בְּמַקּוֹם חֲבִיב אֶתָּה עוֹמֵד - בְּמָה אֲבָרְכְּךָ? אֲלֵא כָּל הַנְּטִיעוֹת הָעוֹמְדוֹת מִמֶּךָ יֵהִיו כְּמוֹתֶיךָ.

תְּלַמּוּד בְּבִלִי, מִסְכַּת תַּעֲנִית, דָּף ה', עֲמוּד ב-דָּף ו' עֲמוּד א

עיבוד המדרש

אָמַר ר' לוי בְּשֵׁם ר' יוחנן: מַעֲשֵׂה בְּאֲדָם שֶׁהֵלֵךְ בַּמִּדְבָּר יוֹם אֶחָד וְיוֹמִים וְשְׁלוֹשָׁה עַד עֶשְׂרֵה יָמִים, וְלֹא מֵצֵא לֹא עִיר וְלֹא מְלוֹן וְלֹא אֵילָן וְלֹא מַיִם וְלֹא אָדָם.

הֵלֵךְ וְהֵלֵךְ וְאַחֲרָי עֶשְׂרֵה יָמִים רָאָה אֵילָן אֶחָד מֵרְחוֹק. חָשַׁב: אוּלַי יֵשׁ תַּחֲתָיו מַיִם. כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ אֶל הָאֵילָן מֵצֵא שֶׁהוּא עוֹמֵד עַל מַעֲיָן. רָאָה אוֹתוֹ נְאֵה וּפְרוֹתָיו מְתוֹקִים וְעֲנַפָּיו נְאִים וְצִלּוֹ נָאֵה, יָשָׁב לוֹ וְנִתְקַרֵּר בְּצִלּוֹ וְאָכַל מִפְּרוֹתָיו וְשָׁתָה מִן הַמַּעֲיָן וְעָרַב לוֹ וְשִׁבַּה נִפְשׁוֹ אֵלָיו. כְּאֲשֶׁר עָמַד לְלַכֵּת אָמַר לְאֵילָן: "אֵילָן, אֵילָן, בְּמָה אֲבָרְכְּךָ וּמָה יֵשׁ לִי לֹמַר לְךָ?

שְׂיֵהָא עֲצָךְ נְאֵה - כְּבָר נְאֵה הוּא;

שְׂיֵהָא צִלְךָ נְאֵה - כְּבָר הוּא נְאֵה;

שְׂיֵהָא עֲנַפֶּיךָ נְאִים - נְאִים הֵם;

שְׂיֵהָא פְּרוֹתֶיךָ מְתוֹקִים - מְתוֹקִים הֵם;

שְׂיֵהָא מַעֲיָן יוֹצֵא מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ - כְּבָר יוֹצֵא מַעֲיָן מִתַּחַת שְׂרָשְׁךָ;

שְׂתֵהָא עוֹמֵד בְּמַקּוֹם חֲבִיב - בְּמַקּוֹם חֲבִיב אֶתָּה עוֹמֵד,

בְּמָה אֲבָרְכְּךָ? אֲבָרְךָ שֶׁכָּל הַנְּטִיעִים הַיּוֹצְאִים מִמֶּךָ יֵהִיו כְּמוֹתֶיךָ."

העשרה בעמוד 53

אל תקלקל את עולמי

בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון
נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן
ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשבחיו הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי,
תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי,
שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך.
קהלת רבה, פרשה ג, סימן כח

עיבוד המדרש

בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, לקח אותו והראה לו את כל אילנות
גן עדן, ואמר לו: "ראה מעשי כמה נאים ומשבחיו הם, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי.
שים לב והזהר שלא תקלקל ותחריב את עולמי, כי אם תקלקל אין מי שיתקן אחריך".

- אילו דברים קבלתם מוכנים?
- מה יכול לקלקל את הדברים הללו?
- כיצד אפשר למוע מדברים (מצעצועים, מכשירים, רכוש אישי וצבורי) להתקלקל?
- מדוע ה' לא מציע לתקן אחרי שבגוי האדם יקלקלו?
- האם תמיד אפשר לתקן דברים שהתקלקלו? מתי כן ומתי לא, ולמה?
- האם ילדים יכולים להיות אחראים לסביבתם, או שזו אחריות של מבגרים בלבד?
אם כן, תנו דגמה למשהו שילדים כן יכולים להיות אחראים לו בסביבתם.

לדיון

- ציירו או הכינו (משאריזות בדים, מדפים צבעוניים וכלי) מקום שהוא גן
העדן שלכם. חשבו: מה יכול לקלקל אותו?
- איך אתם שומרים על גן העדן שלכם?

פעילות

מעשה בחוני ובעץ של חרובים

פעם אחת היה מהלך בדרה, ראה אדם אחד שהוא נוטע חרוב.

אמר לו: זה לכמה שנים טוען פרות?

אמר לו: לשבעים שנה.

אמר לו: כלום ברי לך שתחיה שבעים שנה, ותאכל ממנו?

אמר לו: אני מצאתי את העולם בחרובים; כשם שנטעו אבותי לי כך אטע אני לבני.

ישב חוני לאכל, נפלה עליו שנה ונתנמנם.

עלה צוק והמירף עליו ונתכסה מן העין וישן שבעים שנה.

כשנער ראהו לאדם אחד שהוא מלקט מאותו חרוב.

אמר לו: אתה הוא שנטעתו?

אמר לו: אבי אבא.

אמר: ודאי מנמנם הייתי שבעים שנה.

תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף כג, עמוד א

עיבוד המדרש

פעם אחת היה חוני מהלך בדרה. ראה אדם אחד נוטע חרוב. שאל אותו חוני: "עץ זה בתוך

כמה שנים הוא נותן פרות?"

אמר לו הנוטע: "בעוד שבעים שנה יתן פרי".

אמר לו חוני: "האם אתה בטוח שתחיה שבעים שנה ותזכה לאכל ממנו?"

אמר לו הנוטע: "אני מצאתי את העולם מלא בחרובים; כשם שנטעו אבותי בשבילי כך

אטע אני לבני".

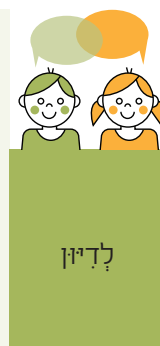
ישב חוני לאכל, נפלה עליו שנה ונתנמנם. עלה סלע והסתיר אותו מעיני העוברים ושבים

בדרה, וכך ישן חוני שבעים שנה. כשהתעורר ראה אדם אחד מלקט חרובים מאותו עץ.

שאל אותו חוני: "האם אתה הוא שנטעת את החרוב הזה?"

אמר לו: "לא אני אלא סבא שלי". אמר חוני: "כנראה ישנתי שבעים שנה".

- מה למד האיש הזקן את חוני?
- האם אתם מכירים אנשים שמכינים ועושים דברים בשביל אנשים אחרים ולא בשביל עצמם?
- מי עושה דברים בשבילכם?
- אילו דברים אתם עושים כדי שלאחרים יהיה נעים בבית שלכם, בגן וגם בחוץ?

אָדָר

רבי ברוקא וְהַאָנְשִׁים הַשְּׂמֵחִים

רבי ברוקא הָיָה הוֹלֵךְ בְּשׁוּק וּפְגַשׁ אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא. אָמַר לוֹ: אֵיפֹה בְּשׁוּק זֶה יֵשׁ אָדָם הַזּוֹכֶה לְעוֹלָם הַבָּא? עָנָה לוֹ אֵין...

בִּינְתַיִם הִגִּיעוּ שָׁנִים. אָמַר לוֹ: אֵלֶּה זְכָאִים לְעוֹלָם הַבָּא.

נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם וְאָמַר: בְּמָה תַעֲבֹדוּ? אָמְרוּ לוֹ: אֲנֵשִׁי בְּדִיחוֹת אָנוּ, מְבַדְּחִים עֲצוּבִים. וְאִם אֲנַחְנוּ רוֹאִים שָׁנִים רַבִּים אֲנַחְנוּ מְשֻׁכְּנִים בֵּינֵיהֶם שְׁלוֹם.

מִתְרַגֵּם מִתּוֹךְ תַּלְמוּד בְּבִלִי, מִסְכַּת תַּעֲנִית, דָּף כב, עמוד א

עיבוד המדרש

לְרַבֵּי בְרוּקָא הָיָה קָשֶׁר מִיָּחַד עִם אֱלֹהֵי הַנְּבִיא. פַּעַם אַחַת כָּשְׁהִיוּ בְּשׁוּק שָׂאֵל רַבֵּי בְרוּקָא אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיא: "הֲאֵם יֵשׁ כָּאן בְּשׁוּק אֲנֵשִׁים שְׂנוּחֵשְׁבִים לְצַדִּיקִים גְּדוֹלִים?" עָנָה לוֹ אֱלֹהֵי: "לֹא..."

לְפַתַּע הִגִּיעוּ שָׁנֵי אֲנֵשִׁים לְשׁוּק. אָמַר לוֹ אֱלֹהֵי הַנְּבִיא: "אֵלֹו צַדִּיקִים גְּדוֹלִים".

נִגַּשׁ רַבֵּי בְרוּקָא לְשִׁנְיָהֶם וְשָׂאֵל: "בְּמָה אַתֶּם עוֹסְקִים?"

עָנוּ לוֹ: "אֲנַחְנוּ אֲנֵשִׁים שְׂמֵחִים. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים מִיִּשְׁהוּ עֲצוּב אֲנַחְנוּ מִיָּד מְשֻׁמְחִים אוֹתוֹ, וְכִשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים אֲנֵשִׁים שְׂרָבוּ בֵּינֵיהֶם אֲנַחְנוּ מִיָּד מְשֻׁלִּימִים בֵּינֵיהֶם".

- מדוע שני האנשים שעליהם הצביע אליהו הנביא הם צדיקים גדולים?
- האם שמחה היא תכונה טובה?
- האנשים שבספור אינם שמחים רק לעצמם אלא הם משתדלים לשמח אחרים. כיצד אפשר לעשות זאת, לדעתכם?
- כיצד אתם משמחים אחרים? מה משמח אתכם?
- המדרש מקשר בין השכנת שלום ובין השכנת שמחה. מה הקשר בין שלום ובין שמחה? מה אתם מרגישים כשאתם ברגז?

לדיון

- הכינוי רקודים משמחים או הצגה. כעת בקרו גן שכן או בית אבות קרוב והציגו לפניכם את מה שהכונתם.

פעילות

*העשרה בעמוד 54

ניסון

מִשֶׁה רִבְּנוּ רוּעָה צֵאן "וּמִשֶׁה הָיָה רֹעָה" (שמות ג א)

בְּחֲנוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשֶׁה בְּצֵאן, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ: כִּשְׁהָיָה מִשֶׁה רִבְּנוּ רוּעָה צֵאנוּ שֶׁל יִתְרוֹ בְּמִדְבַר בְּרַח מִמֶּנּוּ גְדִי, וְרָץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחִסּוֹת. כֵּן שֶׁהִגִּיעַ לְחִסּוֹת נִזְדַּמְנָה לוֹ בְּרַכָּה שֶׁל מַיִם וְעַמֵּד הַגְּדִי לְשִׁתוֹת. כֵּן שֶׁהִגִּיעַ מִשֶׁה אֶצְלוֹ, אָמַר: אֲנִי לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שָׂרָץ הֵייתִי מִפְּנֵי צָמָא, עַיִן אֶתָּה. הִרְכִּיבוּ עַל כְּתָפוֹ וְהָיָה מְהֻלָּךְ.

אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים לְנֶהֱג צֵאנוּ שֶׁל בָּשָׂר וְדָם כֶּךָ - תִּיָּד, אֶתָּה תִּרְעָה צֵאנוּ יִשְׂרָאֵל.

מְדַרְשׁ שְׁמוֹת רַבְּהַ, פְּרָשָׁה ב, פִּיסקָא ב

עיבוד המדרש

מִשֶׁה הָיָה רוּעָה אֶת הַצֵּאן שֶׁל יִתְרוֹ בְּמִדְבַר. פְּעַם אַחַת בְּרַח אֶחָד הַגְּדִיִּים. רָץ מִשֶׁה אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ הַגְּדִי לְמִקּוֹם מְחֻסָּה. וְהִנֵּה בְּמִקּוֹם הַמְּחֻסָּה הִיָּתָה בְּרַכָּה שֶׁל מַיִם. עַמֵּד הַגְּדִי וְשָׁתָה. אָמַר מִשֶׁה: "לֹא יָדַעְתִּי שֶׁרָצָתָ מִפְּנֵי שֶׁהֵייתִי צָמָא וְרָעַב. אֶתָּה בָּטַח עַיִן". הִרְכִּיב אֶת הַגְּדִי עַל כְּתָפוֹ וְהִלֵּךְ אִתּוֹ. אָמַר ה': "יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים כָּלִפִּי הַצֵּאן, וְלָכֵן אֶתָּה תִּנְהַיֵּג אֶת הַצֵּאן שְׁלִי - אֶת עִם יִשְׂרָאֵל".

רוּעָה צֵאן הוּא אָדָם הַמְּטַפֵּל בְּצֵאן וּמְשַׁיַּח עֲלָיו, בְּדֶרֶךְ כָּלל בְּעִזְרַת כָּלֵב. תִּפְקִיד הַרוּעָה הוּא לְמַצֵּא אֶכָּל וּמַיִם לְעֵדָה, לְהַגִּן עַל הַעֵדָה מִפְּנֵי חֵיוֹת טָרֶף וְשׁוֹדָדִים, וְלִשְׁמֹר עֲלָיו בְּרִיא וְשָׁלָם.

- לְפִי הַמְּדַרְשׁ, אִיזוֹ תְּכוּנָה חֲשׁוּבָה שֶׁתְּהִיָּה לְמִנְהִיג? אֵילוֹ תְּכוּנוֹת נוֹסְפוֹת חֲשׁוּבָה שֶׁיְהִיוּ לְמִנְהִיג, לְדַעְתְּכֶם?
- נִסּוּ לְהַזְכֵּר יַחַד בְּמִנְהִיגִים חֲשׁוּבִים שֶׁהִיוּ רוּעֵי צֵאן (הַבֵּל, אַבְרָהָם, יַצְחָק, יַעֲקֹב, דָּוִד הַמֶּלֶךְ, רַבִּי עֲקִיבָא).

לְדִיון

- שִׁחְקוּ בְּמִשְׁחָק 'הַרוּעָה וְהַעֵדָה': כָּל יְלָדֵי הַגֵּן הֵם עֵדֵר צֵאן, וּבְכָל פְּעַם אֶחָד הַיְלָדִים הוּא הַרוּעָה שֶׁלּוֹקֵחַ אוֹתָם אַחֲרָיו לְכָל מִינֵי מְקוֹמוֹת. אֲפָשֶׁר לְתַת בְּיַדֵּי הַרוּעָה פְּעֻמוֹת וְשֶׁהַיְלָדִים יִלְכוּ בְּעֻבּוֹתָיו.

פְּעִילוֹת

מְחֻרָזַת שִׁירֵי רוּעִים / עֲמֻנוּאֵל לִין
וְאַחֲרֵים

הַעֲשֵׂה

אֵיר

חשיבותה של ירושלים

עתידה ירושלים להעשות מטרופולין של כל הארצות.

מדרש שמות רבה, פרשה כג, פיסקא י

עיבוד המדרש

בצעתיד תהיה ירושלים עיר חשופה, העיר המרכזית בכל העולם.

- ירושלים היא עיר הבינה של ישראל. מה מיוחד בעיר בינה, לדעתכם?
- ירושלים קדושה לשלוש הדתות: היהדות, הנוצרות והאסלאם. מה זה אומר על חשיבותה של ירושלים בעולם?

יְפִיָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם

עֲשֶׂה קִבּוּן יְפִי יְרֵדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נִטְלָה יְרוּשָׁלַיִם וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.
אִין לָהּ יְפִי כִּיפְיָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

תְּלִמּוּד בְּבִלְי, מִסְכַּת קְדוּשָׁיוֹן, דָּף מ"ט, עֲמוּד ב

עיבוד המדרש

עֲשֶׂה תְּלָקִים שֶׁל יְפִי יְרֵדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה מֵהֶם לְקַחָה יְרוּשָׁלַיִם לְעֲצָמָהּ, וְאֶחָד לְקַח כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ. אִין לָהּ יְפִי שְׂדוּמָה לְיְפִיָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

- אֵילוּ עָרִים אַתֶּם מְכִירִים בְּיִשְׂרָאֵל?
- אֵילוּ עָרִים אַתֶּם מְכִירִים בְּעוֹלָם?
- מַהִי הָעִיר הַיְפָּה בְּיוֹתֵר בְּעֵינֵיכֶם?
- הָאֵם הַשְּׂכוּנָה אוֹ הָעִיר שְׂאֵתֶם גָּרִים בָּהּ יְפָה בְּעֵינֵיכֶם? מִדּוּעַ?
- נִסּוּ לְחַשֵּׁב, לְמָה תִּשְׂבּוּ חֲזו"ל שְׂדוּמָה יְרוּשָׁלַיִם הִיא הָעִיר הַיְפָּה בְּיוֹתֵר?

לְדִיוּן

- בְּקִשׁוּ מֵהַיְלָדִים לְהַבִּיא צְלוּמִים מְטוֹיֵל שְׁעָרְכֶם הֵם, אוֹ בְּנֵי מְשֻׁפָּחָה אַחֲרֵים, בְּיְרוּשָׁלַיִם.
- הַצִּיעוּ לְיְלָדִים לְבַנּוֹת 'עִיר יְפָה' מְקַבְּיוֹת אוֹ מְלַגּוּ בְּגָן, וּבְקִשׁוּ מֵהֶם לְהַסְבִּיר מָה יְפָה בָּהּ.

פְּעִילוֹת

סיון

מתן תורה

כל התורה בלה מעשה בנכרי אחד, שבא לפני שמאי, אמר לו: גירני על מנת שתלמדני כל התורה בלה, כשאני עומד על רגל אחת, דחכו באמת הבגין שבדו.
בא לפני הלל - גירו. אמר לו: "מה ששנאוי עליך לא תעשה לחברך" - זוהי כל התורה בלה, והשאר פרוש הוא - לך למד.

תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף לא, עמוד א

עיבוד המדרש

מעשה בנכרי אחד, איש לא יהודי, שבא לפני שמאי ואמר לו: "גיר אותי, הפך אותי ליהודי בתנאי שתלמד אותי את כל התורה כשאני עומד על רגל אחת."
כעס עליו שמאי ודחף אותו ממנו.
בא הנכרי לפני הלל ובקש: "גיר אותי, למד אותי את כל התורה כשאני עומד על רגל אחת. גיר אותו הלל כשהוא עומד על רגל אחת. איה? אמר לו: "מה ששנאוי עליך לא תעשה לחברך - זוהי כל התורה בלה והשאר פרושים. לך למד."

■ הנכרי בקש ללמד את התורה בלה על רגל אחת. מדוע זה הכעיס את שמאי?

■ למה התכוון הלל כשאמר 'זוהי התורה בלה', לדעתכם?

לדיון

קולות מתן תורה

כְּשֶׁנָּתַן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, הֲרָאָה בְּקוּלוֹ לְיִשְׂרָאֵל פְּלֵאֵי פְּלֵאִים. כִּיצַד?
הֲיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַבֵּר וְהִיָּה הַקּוֹל יוֹצֵא וּמַחְזִיר בְּכָל הָעוֹלָם,
וְיִשְׂרָאֵל שׁוֹמְעִין אֶת הַקּוֹל בָּא לָהֶם מִן הַדְּרוֹם, וְהִיוּ רָצִין לְדָרוֹם לְקַבֵּל אֶת הַקּוֹל.
וּמִדְּרוֹם נִהְפָּךְ לָהֶם מִן הַצָּפוֹן, וְהִיוּ רָצִין לְצָפוֹן.
וּמִצָּפוֹן נִהְפָּךְ לָהֶם לְמִזְרָח, וְהִיוּ רָצִין לְמִזְרָח לְקַבֵּל אֶת הַקּוֹל.
וּמִמִּזְרָח נִהְפָּךְ לָהֶם לְמַעְרָב, וְהִיוּ רָצִין לְמַעְרָב.
מִן הַמַּעְרָב נִהְפָּךְ לָהֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְתוֹלִין עֵינֵיהֶם לַשָּׁמַיִם.
וְהִיָּה נִהְפָּךְ לָהֶם מִן הָאָרֶץ, הִיוּ מְבִיטִין לָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר: מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעָךְ אֶת קוֹלוֹ וְגו' (דְּבָרִים
ד, לו) וְהִיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים זֶה לָזֶה: וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא? וְאִי זֶה מְקוֹם בֵּינָה?
מְדַרְשׁ שְׁמוֹת רַבֵּה, פְּרָשָׁה ה', פִּסְקָא ט

עיבוד המדרש

בְּזִמְנֵי שְׁנַת ה' אֶת הַתּוֹרָה בְּסִינַי, הֲרָאָה בְּקוּלוֹ לְיִשְׂרָאֵל פְּלֵאֵי פְּלֵאִים.
כִּיצַד?
הֲיָה ה' מְדַבֵּר, וְהַקּוֹל יוֹצֵא וּמִסְתוּבֵב בְּכָל הָעוֹלָם.
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל בָּא לָהֶם מִן הַדְּרוֹם – הִיוּ רָצִים לְדָרוֹם לְקַבֵּל אֶת הַקּוֹל
מִשָּׁם,
שָׁמְעוּ אֶת הַקּוֹל מִהַצָּפוֹן – הִיוּ רָצִים לְצָפוֹן,
נִהְפָּךְ לְמִזְרָח – וְהִיוּ רָצִים לְמִזְרָח.
נִהְפָּךְ לָהֶם לְמַעְרָב – וְהִיוּ רָצִים לְמַעְרָב.
הִגִּיעַ הַקּוֹל אֶלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם – וְהִיוּ תוֹלִים עֵינֵיהֶם לַשָּׁמַיִם.
הֲיָה הַקּוֹל נִשְׁמָע לָהֶם מִן הָאָרֶץ – וְהִיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים זֶה לָזֶה:
"אִיפֹה נִמְצָא אֶת הַחֲכָמָה? אִיפֹה מִסְתַּתַּרְתְּ הַבֵּינָה?"

- לְמָה בָּעֵת מִתֵּן תּוֹרָה נִשְׁמָעוּ הַקּוֹלוֹת מִכָּל הַכּוּוּנִים?
- נִסּוּ לְדַמּוּ, מָה הֲרָגִישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהַקּוֹלוֹת הִגִּיעוּ מִכָּל הַכּוּוּנִים?

לְדִיון

- שְׁחַקּוּ: צֻוֵּת הַגֵּן יִסְתַּתְרוּ בְּפָנֹת שׁוֹנוֹת שֶׁל הַגֵּן וְיִשְׁמִיעוּ קוֹלוֹת, וְהִילְדִים יְרוּצוּ לְכוּזֵן הַקּוֹלוֹת וְיַחְפְּשׁוּ מִי מִשְׁמִיעַ אוֹתָם.

פְּעִילוֹת

דַּמָּה

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:
כְּשֶׁנִּתֵּן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַתּוֹרָה
צָפוּר לֹא צִיָּא,
עוֹף לֹא פָּרַח,
שׁוֹר לֹא גָעָה,
אוֹפְנִים לֹא עָפוּ,
שְׂרָפִים לֹא אָמְרוּ קְדוּשׁ,
הַיָּם לֹא נִדְעָעָע,
הַבְּרִיּוֹת לֹא דָּבְרוּ,
אֵלָא הָעוֹלָם שׁוֹתֵק וּמַחְרִישׁ -
וַיֵּצֵא הַקּוֹל: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ".

מִדְרַשׁ שְׁמוֹת רַבָּה, פְּרָשָׁה כֵּט, פִּיסקָא ט

עיבוד המדרש

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כְּשֶׁנִּתֵּן ה' אֶת הַתּוֹרָה צָפוּר לֹא צִיָּעָה, עוֹף לֹא פָּרַח, לֹא עָף
בְּאִוִּיר, שׁוֹר לֹא גָעָה, לֹא הִשְׁמִיעַ קוֹל, מִלְּאֲכִים לֹא הִלְלוּ אֶת הָאֵל, הַיָּם לֹא גָעַשׁ, אֲנָשִׁים
לֹא דָּבְרוּ, אֵלָא הָעוֹלָם שׁוֹתֵק וּמַחְרִישׁ, וַיֵּצֵא הַקּוֹל: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ".

- לָמָּה שָׁתַק כָּל הָעוֹלָם בְּשַׁעַר שְׁנֵיתָנָה הַתּוֹרָה מִהַשְׁמִימִים?
- נִסּוּ לַחֲשׁב, מָה הִרְגִישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָעוֹלָם כָּלוּ הַשְׁתַּתַּק?

לְדִיון

- בְּקִשׁוּ מִהִילָדִים לְשַׁמֵּר עַל דַּמָּמָה בְּמִשְׁוֹ פִּמָּה דַקּוֹת. שׁוֹתְחוּ: מָה הִרְגִישׁוּ בְּדַמָּמָה הָאֲרָכָה?

פְּעִילוֹת

ריב ההורים

כאשר שמעו ההורים שה' נותן את התורה לישראל, רצו אל המדבר והחלו לריב ביניהם:
כרמל אומר אל תבור: שוב אל מקומך כי עלי תנתן התורה!
ותבור אומר אל כרמל: שוב אתה אל מקומך כי עלי תנתן התורה!
והר סיני עמד מן הצד כי אמר: מה אני כי תנתן התורה עלי?
שמע ה' את ריב ההורים ואמר להם: שובו למקומותיכם כי לא אתן את תורת עליכם - אלא על הר סיני.

מדרש שוחר טוב, תהלים סח

עיבוד המדרש

כאשר שמעו ההורים כי ה' נותן את התורה לישראל, רצו אל המדבר והחלו לריב ביניהם:
הר הכרמל אומר לתבור: "לך מפ'ה כי התורה תנתן עלי!"
והתבור אומר לכרמל: "לך אתה מכאן, כי התורה תנתן עלי!"
והר סיני עומד מן הצד ולא מתנוכח, כי חשב: מה ומי אני, שדוקא עלי תנתן התורה?
שמע ה' את ריב ההורים ואמר להם: "שובו למקומותיכם, כי לא אתן את תורת עליכם אלא על הר סיני".

- על מה רבו ההורים?
- למה, לדעתכם, נבחר דוקא ה'ר ש'עמד מן הצד ולא השתתף ב'וכוח?

*העשרה בעמוד 55

תמוז

מה קרה בְּחֹדֶשׁ תַּמּוּז?

חַמְשֵׁה דְּבָרִים אֲרָעוּ אֶת אַבּוֹתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז...
נִשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחֹת,
וּבָטַל הַתְּמִיד,
וְהִבְקָעָה הָעִיר,
וְשָׂרַף אֶפּוֹסְטֶמוֹס אֶת הַתּוֹרָה,
וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל.
מִשְׁנָה, מִסְכַּת תַּעֲנִית, פָּרָק ד', מִשְׁנָה ו

עיבוד המדרש

חַמְשֵׁה דְּבָרִים רָעִים קָרוּ לְאַבּוֹתֵינוּ בְּשִׁבְעָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז:
נִשְׁבְּרוּ לּוּחֹת הַבְּרִית בְּגִלְלַת מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל;
בָּטַל קִרְבֹּן הַתְּמִיד שֶׁהִקְרַב כָּל יוֹם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ;
נִפְרָצָה חוֹמַת יְרוּשָׁלַיִם;
הַמֶּפְקֵד הָרוֹמָאִי שָׂרַף אֶת הַתּוֹרָה,
וְהֶעֱמִיד אֱלִיל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

- אילו דברים רעים קרו לעם ישראל בתאריך שבועה עשר בתמוז?
- מהו הדבר החמור ביותר שבהם, לדעתכם?
- נסו להציע, איך אפשר לזכור את הדברים הרעים הללו, חוץ מלצום?

לדיון

מְדַרְשִׁים לְפִי נוֹשְׂאִים

שַׁבָּת

יוסף מוקיר השַׁבָּת

יוסף מוקיר שַׁבָּת, הִיָּה לוֹ בְּשִׁכּוּנְתּוֹ נִכְרִי אֶחָד שֶׁנִּכְסְיוֹ מְרִבִּים בְּיוֹתֵר.
אָמְרוּ לוֹ כְּלָדִים: כָּל הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לָךְ - יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת יֹאכְלֵם.
הֵלֵךְ וּמָכַר אֶת כָּל נִכְסָיו וְקָנָה בָּהֶם מְרַגְלִית וּקְבָעָה בְּכוֹבְעוֹ.
כְּשֶׁהָיָה עוֹבֵר גֶּשֶׁה, הִפְרִיחָה רוּחַ אֶת כּוֹבְעוֹ וְהִסִּילתוּ לָיִם.
בָּלְעוּ דָג.

נֶצוּד הַדָּג וְהִבִּיאוּהוּ לְשׁוּק בְּעָרֵב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת.
אָמְרוּ: מִי יֵהָא קוֹנֵהוּ בְּשַׁעָה זוֹ?

אָמְרוּ לָהֶם: לָכֵן וְהִבִּיאוּהוּ אֶצֶל יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת, שֶׁרָגִיל לְקַנּוֹת. הִבִּיאוּהוּ אֶצְלוֹ וְקָנָה אוֹתוֹ.
קָרְעוּ וּמָצָא בּוֹ מְרַגְלִית.
מָכְרָה בְּשִׁלְשׁ עָשָׂרָה עֲלִיּוֹת דִּינָרֵי זָהָב.
פָּגַע בּוֹ זָמַן אֶחָד, אָמַר:
מִי שֶׁמְלֹוָה לְשַׁבָּת - הַשַּׁבָּת פּוֹרַעַת לוֹ.

סֵפֶר הָאֲגָדָה, עֲמוּד 601, סְעִיף סֵא

עיבוד המדרש

יוסף מוקיר השַׁבָּת, לָמָּה קָרָאוּ לוֹ 'מוֹקִיר הַשַּׁבָּת'? כִּי לְקַרְנַת שַׁבָּת הִיָּה קוֹנֵה מְאֻכְלִים
מְצִינִים גַּם אִם הָיוּ יְקָרִים בְּיוֹתֵר. הִיָּה לוֹ בְּשִׁכּוּנְתּוֹ שָׂכָן אֶחָד עֹשֶׂי שִׁיר גָּדוֹל. אָמְרוּ מִגִּידֵי
עֲתִידוֹת לְשָׂכָן הָעֹשֶׂי: "כָּל הַרְכוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לָךְ - יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת יִקְבַּל אוֹתוֹ". הֵלֵךְ וּמָכַר אֶת
כָּל רְכוּשׁוֹ וְקָנָה בְּכֶסֶף מְרַגְלִית וְתַפֵּר אוֹתָהּ בְּכוֹבְעוֹ.

יוֹם אֶחָד עָבַר בְּגֶשֶׁה, בָּאָה רוּחַ חֲזָקָה וְהִפְרִיחָה אֶת כּוֹבְעוֹ וְהִפִּילָה אוֹתוֹ לָיִם. בָּלַע דָּג
אֶת הַכוֹבֵעַ. דִּינָגִים דָּגוּ אֶת הַדָּג וְהִבִּיאוּהוּ לְשׁוּק רָגַע לִפְנֵי כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, בְּיוֹם שְׁשִׁי בֵּין
הַשְּׂמֻשׁוֹת. אָמְרוּ: "מִי יִקְנֶה אוֹתוֹ בְּשַׁעָה מְאֻחֶרֶת כִּזֹּאת?" עָנוּ לָהֶם: "לָכֵן וְהִבִּיאוּהוּ אֶצֶל
יוֹסֵף מוֹקִיר שַׁבָּת, שֶׁרָגִיל לְקַנּוֹת".

הִבִּיאוּהוּ אֶצְלוֹ וְקָנָה אוֹתוֹ. כְּשֶׁרָצָה לְבַשֵּׁל אוֹתוֹ מָצָא בְּתוֹכוֹ אֶבֶן יָפָה בְּשֵׁם מְרַגְלִית. מָכַר
אוֹתָהּ בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר אֶלֶף דִּינָרֵי זָהָב וְהִתְעַשָּׂה.

■ לָמָּה קָרָאוּ לְיוֹסֵף 'מוֹקִיר הַשַּׁבָּת'?

■ מָה עָשָׂה יוֹסֵף לְקַרְנַת הַשַּׁבָּת?

■ הָאִם גַּם אֶצְלָכֶם בְּבֵית עוֹשִׂים הַכְּנוּת מִיְחֻדוֹת לְקַרְנַת שַׁבָּת? אֵילוּ הַכְּנוּת?

לְדִיוֹן

תבלין של שבת

רבו עשה סעודה לאנטונינוס בשבת, הביא לפניו תבשילין של צונן אכל מהם וערב לו, עשה לו סעודה בחל הביא לפניו תבשילין רותחין, אמר לו אותן ערבו לי יותר מאלו.

אמר לו תביל אחד הו חסרין.

אמר לו וכי יש קילרין של מלך חסר כלום,

אמר לו שבת הו חסרין, אית לך שבת.

מדרש בראשית רבה, פרשה יא, פסקא ד

עיבוד המדרש

רבי יהודה הנשיא עשה סעודה לקיסר אנטונינוס בשבת. הביא לפניו תבשילים צוננים, קרים, אכל מהם והיה לו טעים מאוד. עשה לו סעודה ביום חל, הביא לפניו תבשילים חמים.

אמר אנטונינוס: המאכלים ההם היו יותר טעימים מאלו, למרות שהם היו קרים.

אמר לו רבי: תבלין אחד הם חסרין.

אמר לו הקיסר: האם יכול להיות שבמטבח של המלך יחסר משהו?

אמר לו רבי יהודה הנשיא: הם חסרין את השבת – יש לך שבת?

- מה ההבדל בין שתי הארוחות שהגיש רבי יהודה הנשיא לקיסר רומא?
- איזו ארוחה הייתה טעימה יותר, ערבה יותר לחפו של הקיסר?
- איזה תבלין היה חסר, לדברי רבי יהודה הנשיא? האם זה תבלין אמתי?
- מה מוסיפה השבת לטעמו של המזון?
- האם יש אצלכם בבית מאכלים מיוחדים ליום שבת (מאכלים שמכינים רק בשבת)?
- האם יש ארוחות מיוחדות ביום שבת? במה הן מיוחדות? (האם הן משפחתיות? חגיגיות? יושבים במקום אחר בבית? השפע רב יותר?)
- האם בארוחות האלה יש הרגשה שונה מארוחות אחרות? מה הופך אותן לשונות? האם זה משפר את טעם האכל?
- במה עוד שונה יום שבת משאר ימי השבוע?

לדיון

חִבְרוֹת

איך לקנות חברים

"וקנה לך חבר" - כיצד? מלמד שיקנה אדם חבר לעצמו

שיאכל עמו

ישתה עמו

יקרא עמו

וישנה עמו

ויגלה כל סתריו - סתרי תורה וסתרי דרך ארץ שכשיושבין ועסוקין בתורה וטעה אחד בהם...
חברו מחזירו, שנאמר "טובים השנים מן האחד".

אבות דרבי נתן, פרק ח, סעיף ג

עיבוד המדרש

"וקנה לך חבר" - כיצד?

אנחנו לומדים מכך שאדם צריך לקנות לעצמו חבר

כדי שיאכל אתו,

ישתה אתו,

יקרא אתו,

ילמד אתו

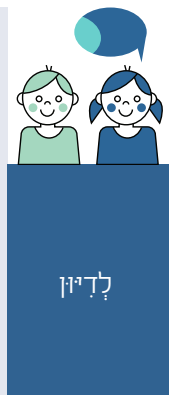
ויגלה לו כל סודותיו.

■ מה זה בדיוק 'לקנות'? איך קונים דברים?

■ 'לקנות חבר' - למה הפונה?

■ אילו מאמצים נדרשים לשם כך?

■ כשקונים נותנים משהו. אילו תכונות או תחביבים שלכם הייתם רוצים או מסכימים לתת, ומה תשמחו לקבל תמורתם?

העשרה בנספח עמוד 56

סבָּלְנוֹת

סבָּלְנוֹתוֹ שֶׁל הַלֵּל הַזָּקֵן

שָׁנָה רְבוּתִינוּ: מַעֲשֵׂה בְּשָׁנֵי בְּנֵי אָדָם, שֶׁהִמְרוּ זֶה אֶת זֶה.
אָמְרוּ: כָּל מִי שֶׁיִּלְךָ וְיִקְנִיט אֶת הַלֵּל יִטַּל אַרְבַּע מֵאוֹת זָוָה.
אָמַר אֶחָד מֵהֵם: אֲנִי אִקְנִיטָנּוּ.

אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שֶׁבֶת הָיָה וְהַלֵּל חָפַף אֶת רֹאשׁוֹ. הֵלֵךְ וְעָבַר עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ.
אָמַר: מִי כָּאֵן הַלֵּל? מִי כָּאֵן הַלֵּל?
נִתְעַשֵּׂף וַיֵּצֵא לִקְרֹאתוֹ.
אָמַר לוֹ: בְּנִי, מָה אַתָּה מִבְּקָשׁ?
אָמַר לוֹ: שְׂאֵלָה יֵשׁ לִי לְשֹׂאֵל.
אָמַר לוֹ: שְׂאֵל, בְּנִי, שְׂאֵל.
- מִפְּנֵי מָה רָאשִׁיָּהֶם שֶׁל בְּבָלִיִּים סְגֻלָּגִלִּים?
אָמַר לוֹ: בְּנִי, שְׂאֵלָה גְדוֹלָה שְׂאֵלָתְ - מִפְּנֵי שְׂאִין לָהֶם חִיּוֹת פְּקָחוֹת.

הֵלֵךְ וְהִמְתִּין שְׁעָה אַחַת,
חָזַר וְאָמַר: מִי כָּאֵן הַלֵּל? מִי כָּאֵן הַלֵּל?
נִתְעַשֵּׂף וַיֵּצֵא לִקְרֹאתוֹ.
אָמַר לוֹ: בְּנִי, מָה אַתָּה מִבְּקָשׁ?
אָמַר לוֹ: שְׂאֵלָה יֵשׁ לִי לְשֹׂאֵל.
אָמַר לוֹ: שְׂאֵל, בְּנִי, שְׂאֵל.
- מִפְּנֵי מָה עֵינֵיהֶם שֶׁל תְּרַמּוּדִיִּים תְּרוֹסוֹת?
אָמַר לוֹ: בְּנִי, שְׂאֵלָה גְדוֹלָה שְׂאֵלָתְ - מִפְּנֵי שְׂדָרִים בֵּין הַחוֹלוֹת.

הֵלֵךְ וְהִמְתִּין שְׁעָה אַחַת,
חָזַר וְאָמַר: מִי כָּאֵן הַלֵּל? מִי כָּאֵן הַלֵּל?
נִתְעַשֵּׂף וַיֵּצֵא לִקְרֹאתוֹ.
אָמַר לוֹ: בְּנִי, מָה אַתָּה מִבְּקָשׁ?
אָמַר לוֹ: שְׂאֵלָה יֵשׁ לִי לְשֹׂאֵל.
אָמַר לוֹ: שְׂאֵל, בְּנִי, שְׂאֵל.
- מִפְּנֵי מָה רְגֵלֵיהֶם שֶׁל אֶפְרִיקַיִם רְחִבוֹת?
אָמַר לוֹ: בְּנִי, שְׂאֵלָה גְדוֹלָה שְׂאֵלָתְ - מִפְּנֵי שְׂדָרִים בֵּין בְּצַעֵי הַמַּיִם.
אָמַר לוֹ: שְׂאֵלוֹת הַרְבֵּה יֵשׁ לִי לְשֹׂאֵל וּמִתְיָרָא אֲנִי שְׂמָא תְּכַעַס.
נִתְעַשֵּׂף וַיֵּשֶׁב לְפָנָיו.

אמר לו: כל שאלות שיש לך לשאל שאל.
אמר לו: אתה הוא הלל, שקורין אותך נשיא ישראל?
אמר לו: הן.
אמר לו: אם אתה הוא, לא ירבו כמותך בישראל.
אמר לו: בני, מפני מה?
אמר לו: מפני שאבדתי על ידך ארבע מאות זו.
אמר לו: הוי זהיר ברוחך, כדאי הוא הלל, שתאבד על ידו ארבע מאות זו וארבע מאות זו - והלל לא יקפיד.
תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף ל, עמוד ב-דף לא עמוד א

עיבוד המדרש

ספרו רבותינו: מעשה בשני בני אדם שהתערבו זה עם זה.
אמר: "כל מי שילך ויעצבן את הלל הזקן יקבל ארבע מאות שקל".
אמר אחד מהם: "אני אצליח לעצבן אותו!"

אותו היום ערב שבת היה, והלל חפף את ראשו.
בא האישי אל פתח ביתו ואמר: "מי כאן הלל? מי כאן הלל?"
נתעטף הלל במגבת ויצא לקראתו. אמר לו: "בני, מה אתה רוצה?"
אמר לו: "שאלה יש לי לשאל".
אמר לו: "שאל, בני, שאל".
שאל: "למה ראשיהם של בני ממלכת בבל סגלגלים - בצורת אליפסה - ולא עגלים?"
ענה הלל: "בני, שאלה גדולה שאלת. מפני שאין להם מילדות מקצועיות".

הלך והמתין שעה אחת, ואז חזר וקרא: "מי כאן הלל? מי כאן הלל?"
שוב נתעטף הלל במגבת ויצא לקראתו. אמר לו: "בני, מה אתה רוצה?"
ענה: "שאלה יש לי לשאל".
אמר לו: "שאל, בני, שאל".
"מפני מה עיניהם של הבדואים אדמות?"
ענה: "בני, שאלה גדולה שאלת. מפני שהם גרים בין החולות".

הלך והמתין שעה אחת, ושוב חזר וקרא: "מי כאן הלל? מי כאן הלל?"
שוב נתעטף הלל במגבת ויצא לקראתו: "בני, מה אתה מבקש?"
"שאלה יש לי לשאל".

– "שאל, בני, שאל".

– "מפני מה רגליהם של האנשים החיים באפריקה רחבות?"

– "בני, שאלה גדולה שאלת. מפני שהם גרים בין הבצות".

אמר לו: "יש לי עוד שאלות הרבה ואני מיוחד לשאל שמה תכעס".

נתעטר, ישב לפניו ואמר: "כל שאלות שיש לך לשאל – שאל".

אמר לו: "אתה הוא הלל, שקורין אותך נשיא ישראל?"

אמר לו: "כן".

אמר לו: "אם אתה הוא, אל ירבו כמותך בישראל".

– "בני, מדוע?"

– "מפני שבגללך הפסדתי בהתערבות ואבדתי ארבע מאות שקל".

אמר לו הלל: "הרגע, אני רואי שתפסיד בגללי ארבע מאות שקל וגם עוד ארבע מאות שקל – כי אני לא אכעס".

העשרה בעמוד 58

כבוד הורים

אבא ישן, אסור להפריע!

אמר רב יהודה אמר שמואל: שאלו את ר' אליעזר, עד היכן כבוד אב ואם?
אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו.
פעם אחת בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים רבוא שָכר,
והיה מפתח מנח תחת מראשותיו של אביו ולא צערו.
לשנה האחרת נתן לו הקדוש ברוך הוא שָכרו, שנולדה לו פרה אדמה בעדרו.
נכנסו חכמי ישראל אצלו.

אמר להם: יודע אני בכם, שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנים לי; אלא אין
אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא.

תלמוד בבלי, מסכת קדושין, דף לא, עמוד א

עיבוד המדרש שאלו את רבי אליעזר, כבוד אב ואם – עד כמה?

אמר להם: צאו וראו מה עשה נכרי אחד, לא יהודי, לאביו באשקלון, ודמא בן נתינה שמו.
פעם אחת בקשו ממנו חכמים אבנים טובות לבגד של הכהן הגדול, ורצו לשלם לו נשים
אלף שקל. באותה שעה ישן אביו של דמא, והמפתח לכספת, לקפסה שבתוכה היו
האבנים הטובות, היה מנח תחת הכרית שלראשו. דמא כבד את אביו ולא העיר אותו.
בשנה אחרת גמל לו ה' ונתן לו שָכר – אחת הפרות בעדר שלו המליטה פרה אדמה, ופרה
אדמה היא נדירה מאוד והכרחית לעבודת בית המקדש.
נכנסו חכמי ישראל אצלו כדי לקנות את הפרה האדמה.

אמר להם: "אני יודע שכל כסף שבעולם שאבקש מכם תתנו לי עבור הפרה האדמה שלי,
אבל אני מבקש רק את אותו הסכום שהפסדתי אז, כשכבדתי את אבי ולא הערתי אותו
משנתו בשביל מפתח הכספת.

<ul style="list-style-type: none">■ לקמה הבן לא העיר את אביו?■ האם גם אתם נזהרים שלא להעיר את ההורים כשהם ישנים?■ מתי מתר, לדעתכם, להעיר את ההורים? (חלום רע, איש זר בפתח וכו').	 <p>לדין</p>
<ul style="list-style-type: none">■ הצנות 'ילכו לישינ' והילדים ישחקו בשקט כדי לא להעיר אותם.	 <p>פעילות</p>

הַכְנָסַת אֹרְחִים

תַּפְקִידֵי הַמְאָרַח

וְאִם יָבוֹאוּ אֹרְחִים לְבֵיתוֹ, יִכְנִיסֵם לְבֵיתוֹ בְּסֵבֶר פְּנִים יְפוֹת, וּמִיָּד בְּבוֹאָם יָשִׁים לַפְּנִיָּהם לֶחֶם לֶאֱכֹל, כִּי לַפְּעָמִים בָּא הָעֵנִי וְלֹא אָכַל וְהוּא בּוֹשׁ לְשָׂאֵל. וַיִּתֵּן לָהֶם לֶחֶמוֹ וּמִיָּמִיו וְאֵת אֲשֶׁר יֵאָכֵל בְּפָנִים מְאִירוֹת. וְאִם יִהְיֶה בְּלִבּוֹ עֶצֶב וּדְאָגָה יִסְתִּיר זֹאת, וַיִּנְחַמֵם בְּדַבְּרָיו. וְאִפְלוּ אִם יִהְיוּ לוֹ אֵלֶּף עֶבְדִּים יִטְרַח הוּא בְּעֶצְמוֹ וַיַּעֲמֵד עֲלֵיהֶם, כִּי מִי לָנוּ גְדוֹל מֵאַבְרָהָם שֶׁשָּׁמַשׁ לַמְּלָאָכִים, וְהָרִי הָיוּ לוֹ עֶבְדִּים וּשְׁפָחוֹת... וְאֵל יִסְפֹּר כִּי דְבָרִים אֱלוֹ מַעֲצִיבִים אוֹתָם... וַיִּכְבְּדֵם כְּאֲדוֹנִים לוֹ, וּבִשְׁעַת הָאֶכָּל יִרְאֶה אֶת עֶצְמוֹ כְּמַצְטַעַר שְׂאִינוֹ יְכוּל לְהִיטִיב לָהֶם יוֹתֵר... וְאִם יִלִּינוּ אֶצְלוֹ יִשְׁכְּבֵם בְּמִיטָב מְשׁוֹתָיו, כִּי גְדוֹלָה מְנוּחַת הָעֵנִי בְּהִיּוֹתוֹ שׁוֹכֵב בְּטוֹב... וּבְצִאתָם יִלְוֶה אוֹתָם וַיִּתֵּן לָהֶם פֶּת צְדָה לְדַרְוֶה.

רַבְּנוּ יוֹנָה, סֵפֶר הִירָאָה

עִיבוּד הַמְדַרֵּשׁ

רַבֵּי יוֹנָה אָמַר כֹּה: וְאִם יָבוֹאוּ אֹרְחִים לְבֵיתוֹ, יִכְנִיס אוֹתָם בְּעַל הַבַּיִת לְבֵיתוֹ בְּגִימוּס וּבְנִיעִימוּת, וּמִיָּד יָשִׁים לַפְּנִיָּהם לֶחֶם לֶאֱכֹל, כִּי לַפְּעָמִים מִי שֶׁבָּא הוּא עֵנִי וְלֹא אָכַל וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ לְבִקְשׁוֹ. בְּעַל הַבַּיִת יִתֵּן לָהֶם לֶחֶם וּמִים וְאֶכָּל בְּפָנִים מְאִירוֹת, וְאִפְלוּ אִם יֵשׁ לוֹ אֵלֶּף עֶבְדִּים יִטְרַח הוּא בְּעֶצְמוֹ וַיִּשְׁרַת אוֹתָם וְלֹא יִסְפֹּר לָהֶם עַל הַצָּרוֹת שֶׁלוֹ כִּי דְבָרִים אֱלוֹ מַעֲצִיבִים אוֹתָם. הוּא יִכְבְּד אוֹתָם כְּאֱלוֹ הָיוּ אֲדוֹנִים שֶׁלוֹ, וְאִם יִשְׁנוּ אֶצְלוֹ הוּא יִשְׁכְּבִיב אוֹתָם בְּמִיטָב מְשׁוֹתָיו, וּבְצִאתָם יִלְוֶה אוֹתָם וַיִּתֵּן לָהֶם אֶכָּל צִדָּה לְדַרְוֶה.

- מָה דַּעְתְּכֶם עַל הַנְּחִיּוֹתָיו שֶׁל רַבְּנוּ יוֹנָה?
- לְדַעְתְּכֶם, מָה מִתּוֹךְ הַנְּחִיּוֹת קַל לַעֲשׂוֹת, וּמָה קָשֶׁה בְּמִיחָד?

- צִירוּ אוֹ הַמְחִיזוּ כַּמָּה מִן הַהוֹרָאוֹת.
- הוֹסִיפוּ כְּלָלִים נוֹסְפִים לְאֹרוּחַ נְכוֹן.

גם לאורחים יש תפקידים!

בן זומא היה אומר... אורח טוב מהו אומר? כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי, כמה בשר הביא לפני, כמה יין הביא לפני, כמה גלוסקאות הביא לפני, וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי. אבל אורח רע מהו אומר? מה טרח טרח בעל הבית זה, פת אחת אכלתי, חתיכה אחת אכלתי, כוס אחד שתיתי, כל טרח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו.

תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף נח, עמוד א

עיבוד המדרש

בן זומא היה אומר: אורח טוב מה הוא אומר? כמה טרח בעל הבית המארח בשבילי, כמה בשר הביא לי, כמה עוגות הביא לפני, וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי.

ואלו אורח רע מה הוא אומר? מה בסוף הכל טרח בעל הבית בשבילי? פת אחת אכלתי, חתיכה אחת של בשר אכלתי, כוס אחת שתיתי, הרי טרח בשביל אשתו ובניו.

■ הציעו עוד דגמאות לאמירות או למעשים של אורח טוב ושל אורח רע.

■ נסו לחשב, למה 'האורח הרע' אומר את מה שהוא אומר?

לדין

בְּקוֹר חוֹלִים

רְבִי עֲקִיבָא מְבַקֵּר אֶצֶל תַּלְמִידוֹ הַחוֹלָה

מַעֲשֵׂה בְּתַלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמֵי רְבִי עֲקִיבָא שְׁחָלָה,

וְלֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבַקְרוֹ,

וְנִכְנַס רְבִי עֲקִיבָא לְבַקְרוֹ;

וּבְשִׁבִיל שְׂכַבְדּוֹ וְרַבָּא לְפָנָיו - תְּיָה?

אָמַר לוֹ: רְבִי, הֲחַיֵּיתָנִי!

סֵפֶר הָאָגָדָה, עֲמוּד 845, סְעִיף שְׁצַח

עִיבוּד הַמְדַרֵּשׁ

פַּעַם חָלָה תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמֵי רְבִי עֲקִיבָא, וְלֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבַקְרוֹ.
נִכְנַס רְבִי עֲקִיבָא לְבַקְרוֹ, טָאָטָא אֶת הַחֹלָה וְנָקָה אוֹתוֹ וְשָׁפַף מַיִם עַל הַקְּרָקַע וְהוֹדוּת
לְכֹף הַתַּלְמִיד הַבְּרִיא.

אָמַר לוֹ הַתַּלְמִיד: "רְבִי, הֲחַיֵּיתָ אוֹתִי, הַבְּרִאת אוֹתִי".

■ לָמָּה לֹא נִכְנְסוּ חֲכָמִים לְבַקֵּר אֶת הַתַּלְמִיד?

■ נִסּוּ לַחֲשֹׁב לָמָּה נָקָה וְסִדֵּר רְבִי עֲקִיבָא אֶת הַחֹלָה. הַאִם לֹא הָיָה יָכוֹל
לַעֲשׂוֹת זֹאת מִיָּשָׁרוֹ אַחֵר?

■ נִסּוּ לַחֲשֹׁב מָה הֵייתֶם מְרַגְּשִׁים אֵלָיו הַגּוֹנֵת הָיְתָה בָּאָה לְבַקֵּר אֶתְכֶם כְּשֵׁאתֶם
חוֹלִים.

■ רְבִי עֲקִיבָא לֹא הָיָה רוֹפֵא וְגַם לֹא טָפֵל מִמֶּשׁ בַּחוֹלָה. מִדּוּעַ אָמַר לוֹ הַתַּלְמִיד
שֶׁהוּא הַבְּרִיא אוֹתוֹ?

לְדִיון

■ הֲצִיגוּ אֶת הַסְּצֵנָה שֶׁבָּהּ רְבִי עֲקִיבָא בָּא לְבַקֵּר בְּחִדְרוֹ שֶׁל הַחוֹלָה.

■ הֲצִיגוּ שִׁיחָה בֵּין הַחֲכָמִים (שֶׁלֹּא בָּאוּ לְבַקֵּר אֶת הַחוֹלָה) לְבֵין רְבִי עֲקִיבָא.

■ הֲצִיגוּ אֶת הַסְּפּוֹר מְזוּיֵת הַרְּאִיָּה שֶׁל הַתַּלְמִיד הַחוֹלָה. מָה הוּא חָשַׁב וְהֲרַגִּישׁ?

פְּעִילוֹת

רבוי וְשונות

לְכָל אֶחָד יַדְעָה מִשְׁלוֹ

הַרוֹאֶה אוֹכְלוֹסִין מְבָרַךְ "בְּרוּךְ חַכְמֵי הָרְזִים",
שְׂאִין פְּרָצוּפוֹתֵיהֶן דּוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ
וְאִין יַדְעוֹתֵיהֶם דּוֹמוֹת זוֹ לְזוֹ.

תּוֹסֵפֶתָא (מִהַדוּרַת צוּקְרָמְנֶדֶל), מִסְכַּת בְּרָכוֹת, פֶּרֶק ג', הַלָּכָה ב; וּרְאֵה תְלִמוּד בְּבִלִי, מִסְכַּת בְּרָכוֹת, דָּף נח, עֲמוּד א

עיבוד המדרש

הַרוֹאֶה קְבוּצָה גְּדוּלָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם אוֹמֵר: "בְּרוּךְ חַכְמֵי הַסּוּדוֹת. כִּי כְמוֹ שֶׁהַפְּנִים שֶׁל בְּנֵי
הָאָדָם אֵינָם שְׁוִים זֶה לְזֶה, כֵּן הַדְּעוֹת שֶׁלָּהֶם אֵינָן שְׁוֹת אֶלָּא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ יַדְעָה
מִשְׁלוֹ".

- מָה אֲנַחְנוּ מְבָרְכִים כְּשֶׁאֲנַחְנוּ רוֹאִים הַרְבֵּה אֲנָשִׁים בְּיַחַד?
- הַאִם קָרָה שְׂדַעְתְּכֶם הֵיטֵה שׁוֹנָה מִשְׁלַח הַחֲבָרִים בְּגוֹן? מָה הַרְגָּשְׁתֶּם
כְּשֶׁזֶה קָרָה?

מדוע נברא האדם יחידי?

לפיכך נברא אדם יחידי...
להגיד גדלתו של הקדוש ברוך הוא,
שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד,
וכלן דומין זה לזה;
ומלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא -
טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון,
ואין אחד מהן דומה לחברו.
משנה, מסכת סנהדרין, פרק ד, משנה ה

עיבוד המדרש

מדוע נברא האדם יחידי? כדי להראות את גדלתו של הקדוש ברוך הוא.
שכאשר אדם טובע כמה מטבעות לפי דגם אחד – כל המטבעות דומים זה לזה.
ומלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, יצר את כל בני האדם לפי הצורה של אדם
הראשון – ואין אחד מהם דומה לחברו.

טפות מגוננות

הרבה טיפין בראתי בעבים
וְכָל טִיפָה וְטִיפָה בְּרֵאתִי לָהּ דְפוּס בְּפִנֵי עֲצָמָה כְּדִי שְׁלֵא יְהוּ שְׁתֵּי טִיפִין יוֹצְאוֹת מְדֻפוּס אֶחָד
שְׁאֵלְמִלִי שְׁתֵּי טִיפִין יוֹצְאוֹת מְדֻפוּס אֶחָד
מְשִׁשְׁשׁוֹת אֶת הָאֶרֶץ וְאֵינָה מוֹצִיאָה פִירוֹת
תְּלַמּוּד בְּבִלִי, מְסַכֵּת בְּבֹא בְּתָרָא, דָּךְ טוּ, עֲמוּד א

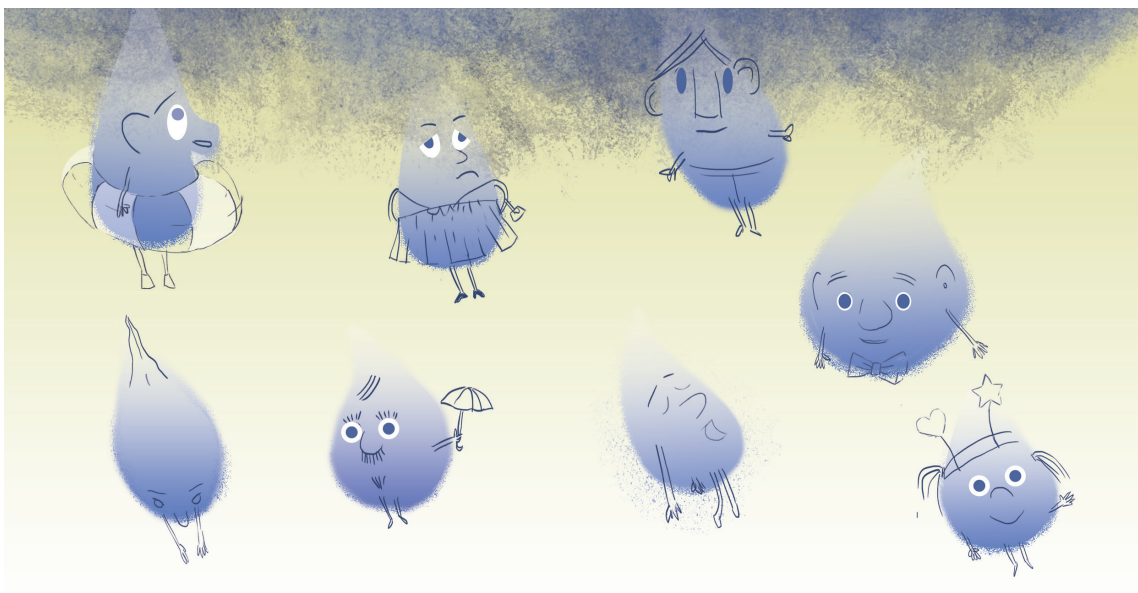
עיבוד המדרש

הרבה טפות בראתי בעננים,
וְכָל טִיפָה וְטִיפָה בְּרֵאתִי לָהּ צוּרָה מְשֻׁל עֲצָמָה,
שְׁלֵא יְהִיוּ שְׁתֵּי טִיפּוֹת בְּאוֹתָהּ צוּרָה.
כִּי אִם יְהִיוּ שְׁתֵּי טִיפּוֹת שְׁוֹת, הָאֲדָמָה תִּתְבַּלְבֵּל וְלֹא תִנְיֵב פְּרִי.

- מָה הִיָּה קוּרָה אֵלּוּ כָּל הַטִּיפּוֹת הָיוּ זָהוּת?
- נִסּוּ לְחַשֵּׁב, לָמָּה הָאֲדָמָה הִיָּתְהָ מִתְבַּלְבֶּלֶת?

העשרה בעמוד 60

השבת אבידה

מעשה ועבר אדם אחד על פתח ביתו והניח שם תרנגולות
ומצאתן אשתו של ר' חנינא בן דוסא
ואמר לה: אל תאכלי מביציהן;
והרבו ביצים ותרנגולין והיו מצערין אותם, ומכרו וקנה בדמיהן עזים.
פעם אחת עבר אותו האדם שאבדו ממנו התרנגולות ואמר לחברו: בכאן הנחתי התרנגולות
שלי.
שמע ר' חנינא: אמר לו: יש לך בהן סמן?
אמר לו: הן.
נתן לו סמן ונטל את העזים.
ספר האגדה, עמוד 814, סעף קצח

עיבוד המדרש

מעשה ועבר אדם אחד על פתח ביתו של רבי חנינא בן דוסא והשאיר שם תרנגולות,
ושכח. מצאה את התרנגולות אשתו של ר' חנינא בן דוסא.
אמר לה חנינא: "אל תאכלי מביציהן, אל לנו להנות מאבדה של מישוהו אחר", וכך היה.
ואולם, התרנגולות הטילו ביצים רבות ומהן בקעו אפרוחים רבים והרעש והלכלוך הפריעו
לצבור. מה עשה רבי חנינא? מכר אותן וקנה במחירן עזים.
והנה, פעם אחת עבר שם האיש שהשאיר את התרנגולות שלו ושכח. אמר האיש לחברו:
"כאן הנחתי את התרנגולות שלי."
שמע אותו ר' חנינא, מיד יצא אליו ואמר: "יש לך סימן מיוחד?"
אמר לו: "כן!"
אמר לו האיש את הסימן, ומיד קבל את העזים מידי רבי חנינא.

- מה עשה רבי חנינא בתרנגולות שמצא ליד ביתו?
- למה בקש רבי חנינא סימן לתרנגולות?
- חשבו, אילו סימנים יכולים להיות לתרנגולות?
- האם אבדתם פעם צעצוע או משהו אחר אהוב ומישהו מצא והחזיר אותו?
נסו להזכר מה הרגשתם כשאבדתם אותו, ומה הרגשתם כשהוא נמצא והחזר.

לדיון

הַעֲשֶׂרָה

חֲשׁוֹן

גשמים

בְּשֵׁשְׁמַחִים שִׁינֹרֵד גֶּשֶׁם, מְבָרְכִים אֶת בְּרַכַּת הַגְּשָׁמִים. הִנֵּה הַנֶּטַח הַמְקַבֵּל לְבְרָכָה:
מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ, ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עַל כָּל טַפָּה וְטַפָּה שֶׁהוֹרְדָתָ לָנוּ...

■ תפילה לגשם / לזיון קיפונים

לצפיה

כסלו

יוסף והכד הקטן

בבית המקדש בירושלים היתה מנוחה שכלה זהב. היתה זאת מנוחה תמימה, מנוחה ששמן הדולקת יום ולילה. כהנים שבבית המקדש היו קונים את שמן הזית למנוחה מבצלי מטעמי זיתים בגליל. הזיתים שצמחו שם היו הטובים שבזיתים והשמן שלהם היה משבח.

באחד הכפרים שבגליל חי ילד קטן ושמו יוסף. יוסף היה עומד ומתבונן בבני משפחתו מכינים את השמן. את הזיתים הטובים ביותר היו בני משפחתו משאירים בראש העץ עד שיבשילו היטב בשמש. אחר כך היו באים, נוקפים (חובטים בהם במקל) או מוסקים (קוטפים) אותם ואוספים אותם לסלים נקיים. את סלי הזיתים שמו על גבי חמורים והובילו לבית הבד. בבית הבד היו טוחנים באבן רחים את הזיתים, והשמן הטוב שבתוך הזיתים היה מטפף לאט-לאט אל תוך כלים גדולים ונקיים. את השמן הזה היו יוצקים לתוך כדים יפים, ואז היו סוגרים אותם היטב ומביאים אותם לירושלים לבית המקדש.

יום אחד בקש יוסף מאביו להשתתף בהכנת השמן. "אתה עדין קטן", ענה לו אביו, "כשתגדל תשתתף גם אתה". אני כבר יודע כיצד מכינים את השמן, חשב יוסף, אם לא משתתפים אותי אכיון ששמן בעצמי! כך אמר לעצמו ויצא למטע, טפס עד לראש עץ הזית, מסק מן הזיתים הטובים, הניח אותם במכתש קטן וכתש אותם בעזרת עליו. את הזיתים המרסקים הניח בתוך פסת בד וסחט אותה לתוך כד קטן. לבסוף סגר את הכד היטב ושמר עליו.

כאשר יצאו בני משפחתו של יוסף להוביל את הכדים לירושלים, הצטרף אליהם גם יוסף ועמו הכד הקטן. כשהגיעו לבית המקדש מסר אביו לכהנים את הכדים הגדולים, ואלו יוסף הסתיר את כדו מאחורי המנוחה היפה.

מספרים כי לאחר שהיונים הרסו את בית המקדש ושפכו את כל השמן שמצאו, בא יהודה המכבי ורצה להדליק את המנוחה, אך שמן לא היה. היה זה הכד של יוסף שהתגלגל לרגליו. יהודה יצק מעט מן השמן אל המנוחה והדליק אותה. להפתעת כלם היה אור גדול בבית המקדש, אור שדלק שמונה ימים ושמונה לילות.

עבוד על פי מקראות ישראל, 1973

מְתֵי יוֹם וְכַמָּה לַיְלָה

פעם, עוד לפני שהעולם היה כָּךְ, הוא היה אחרת; רגע אחד היה בו אור, ולפתע פתאום היה חָשֶׁךְ. רגע כָּךְ וְרָגַע כָּךְ, ואי אפשר לדעת מתי נוכל לראות ומתי יחשיך. בטבע הבינו שמתנהל קרב איתנים, קרב בין כוחות גדולים וְחֲזָקִים בֵּין הַיּוֹם לַלַּיְלָה: היום והלילה רבים ביניהם, וכל אחד מהם טוען שאי אפשר בלעדיו ושהוא החזק והגדול ולכן הוא צריך לשלט לבדו על כל היממה. וכך נמשך המאבק, והם אינם מותירים; האחד דוחף והאחר דוחף בחזרה, והעולם נראה כמו פֶּנֶס מֵהֵבֵהב - רגע נדלק ורגע כָּבֵה. ממש תהו ובהו.

באו העצים, האבנים, העננים, הכוכבים ובקשו מהיום ומהלילה: "אפשר לקבל קצת שקט? בבקשה החליטו מי מכם ומתי כל אחד מכם", אך כשראו שהם מוסיפים לריב ביניהם ואינם מצליחים להסתדר, עשו אספה, חשבו יחד מה לעשות, והחליטו פה אחד: היום הגדול ישפל במשכה, הוא הכי מתאים לָכֵךְ! הוא בעל השפעה, היום והלילה מכבדים אותו, וכלם בטוחים שחכמתו הרבה תשפיע עליהם לטובה.

קרא היום ליום וללילה, הזמין אותם להפגש עמו ואמר: "שימו לב, ידידי הגדולים, העולם זקוק לשניכם. חלקו את היממה ביניכם - חצי לך, יום, וחצי לך, לילה, וכך יהיה טוב לכלם". הקשיבו היום והלילה בנימוס לים החכם, אך המשיכו בסרובם לחלק את היממה ביניהם. רגז הים אך לא ותר: "יש לי הצעה שלא תוכלו לסרב לה. כל אחד מכם יקבל מקום שבו יוכל לבחון את השפעתו על הטבע, וכל אחד מכם יקבל זמן שוה לשלט לבדו. מי שהשפעתו על הטבע ועל העולם תהיה טובה יותר - הוא ישלט ביממה. ואם אף לא אחד מכם ינצח, אחליט אני על עתידכם". הסכימו היום והלילה להצעתו החכמה של הים, וכך היה.

התחילו היום והלילה בנסיי: במקום ששלט בו היום זרחה השמש כל הזמן והיה אור וחם, אולם לא היה אפשר לישון; המים התיבשו, הצמחים קמלו והחיות ברחו לחפש צל. כל המקום של היום הפך למדבר כמעט שומם לחלוטין. לא, אי אפשר לסבל את היום במשך כל היממה. מה רבה היתה אכזבתו של היום לנכח כָּךְ.

גם הלילה, שקבל אף הוא מקום לשלט בו, לא רָוָה נחת; היה חשך וקר כל הזמן, החיות ברחו והצמחים לא צמחו. שלג כסה את האדמה, משהו כאן לא בסדר, חשב לעצמו הלילה, לא כָּךְ רצייתי שיהיה.

חזרו היום והלילה אל הים מאכזבים. חיד הים החכם ואמר: "ידידי הגדולים, ראיתם מה רב כוחכם, כל אחד מכם לבדו יכול לגרם להרס בעולם. ראיתם שאסור לכם לנצל את הכוח שלכם יותר מדי, אבל גם למדתם שהעולם זקוק לשניכם. יחד תוכלו לתת חיים לחי ולצומח, כי טובים השנים מן האחד. כל שנותר לעשות הוא לחלק את היממה ביניכם חצי-חצי. ובכו, מי ראשון?"

"אני ראשון!" אמר לילה.

"אני ראשון!" אמר יום.

הבין הים הגדול שגם כאן הוא צריך להתערב. ומה החליט? את הסוד הזה אין שלשתם מגלים עד עצם היום הזה.

עבוד על פי מתי יום וכמה לילה / איציק דגיה

יום ולילה בכדור הארץ

לצפייה

פסטיבל אור

■ בקשו מהילדים לצייר יום ולילה נְשֶׁהִימִים קְצָרִים וְהַלִּילוֹת אֲרָכִים, וְנְשֶׁהִימִים אֲרָכִים וְהַלִּילוֹת קְצָרִים.

פְּעִילוֹת

טבת

מקומו של בית המקדש / ספור עממי

היה היו שני אחים ולהם חלקת שדה משתפת. במשך שנים רבות הם עבדו את החלקה ביחד באחיה וברעות, וכשהגיע היום שבו אחד מהם נשא אשה, חלקו ביניהם את האדמה. האח הנשוי בנה לעצמו בית חדש ועבר לגור שם עם אשתו, ואלו האח הרגוע המשיך לחיות לבדו בבית החנה הישן. שני האחים המשיכו לעבד את שדותיהם המבוכים וקצרו רוחים.

חלפו השנים, לאח הנשוי כבר היו עשרה ילדים בעוד שהאח השני לא מצא עדין בת זוג וחי יחיד. באחד הלילות הקיץ משנתו האח הרגוע וחשב לעצמו: יש לי שדה גדול ומבוכ, הפרנסה מצויה אצלי בשפע, והכל רק לעצמי. גם לאחי יש שדה גדול ומבוכ, אבל יש לו עשרה ילדים והוא צריך להאכיל שנים עשר פיות! מגיע לו חלק גדול יותר משלי. חשב ועשה: קם ממטתו, יצא מהבית אל הגרן, אסף בידיו מספר אלמות של חטה, טפס במעלה הגבעה שהפרידה בין בתי האחים והניח את האלמות עם אלמותיו של אחיו הנשוי.

והנה, באותו הלילה הקיץ גם האח הנשוי וחשב לעצמו: כמה חבל. לי יש עשרה ילדים ואשה נפלאה והחיים שלי מלאים ומאשרים, בעוד שאחי המסכן בודד כל כך. כל מה שיש לו בחיים זו החטה שלו. הוא קם ממטתו, יצא אל הגרן, אסף לחיקו מספר אלמות חטה, טפס במעלה הגבעה וצרח אותן לאלמותיו של אחיו.

בלילה הבא שוב נעורו משנתם האחים ושוב טפסו על הגבעה, חצו את גבול השדות והוסיפו חטה לגרן של אחיהם וכך שוב ושוב מדי לילה, ומדי בקר היה תוהה כל אחד מהם איך קרה שערמת החטה שלו אינה מצטמצמת כלל.

באחד הלילות, בעודם מטפסים להביא את אלמותיהם זה לזה, נפגשו האחים בפסגת הגבעה. הם הבינו מיד מה קרה, נפלו זה בזרועותיו של זה, בכו, התחבקו והתנשקו.

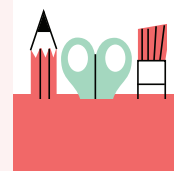
זו הגבעה המכנה הר הבית, אשר עליה בחר ה' לבנות את בית מקדשו.

- הסבירו והמחישו לילדים את המשגים החקלאיים בספור - חלקה, אלמות, גרן.
- לפי הספור, בית המקדש נבנה על הגבעה שנפגשו בה האחים. מדוע דווקא שם, לדעתכם?
- האחים חלקו את האדמה ביניהם שנה בשנה. האם תמיד המעשה הנכון הוא להתחלק שנה בשנה? האם קרה לכם שאחד מבני משפחתכם קבל יותר מאחרים? מה חשבתם על כך ומה הרגשתם?
- ספרו על מעשה טוב שעשיתם בעבור בן משפחה.

לדיון

- המחזו את הספור.

שבט

ברכת האילן מעמוד 16-17

- האיש בספור מאחל לעץ שכל הצאצאים שלו, העצים שיצאו מזרעיו, יהיו כמותו. גם ילדים הם צאצאים, צאצאים של ההורים שלהם.
- מתי אומרים לכם שאתם דומים למישהו?
- מתי אומרים לכם שאתם דומים להורים שלכם?
- במה אתם דומים להורייכם? (שוחחו על דמיון פיזי וגם על דמיון בתכונות, תחביבים, טעמים וכלי).
- האם אתם דומים גם לאחים שלכם או לקרובי משפחה אחרים? במה?
- במה הייתם רוצים להיות שונים ומיוחדים ולא דומים לאף אחד?

לדיון

בשיר שלפנינו מברכים את האדם
שיהיה כעץ שתול על מים. מה
דעתכם על הברכה? המדרגות – עץ
/ אילן דמרי

מדיה

אדר

ליצנים רפואיים הם ליצנים הפועלים בבתי חולים. החשיבות שלהם גדולה כי הומור וצחוק משפרים את מצבם הרפואי של חולים.

שמחות קטנות / עמיר בניון (בהשראת דסי רבינוביץ ז"ל)

לצפיה

צ'ילי המוזיקה – דברים שאותי משמחים

הכינו לכל ילד עגולים צבעוניים ובתוכם כתבו מה משמח אותו.

פעילות

סיון

על שפת ים כְּנַרְת / יַעֲקֹב פִּי־כֶּמֶן

לצפיה

כְּשֶׁקִבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה / לֵאָה נְאוֹר

אֶצְלוֹנוּ בְּכַפֵּר טוֹדָרָא / יְהוֹשֻׁעַ סוֹבּוֹל

מִתֵּן תּוֹרָה. צִיר: גוֹסְטֵב דוֹרָה

מִתֵּן תּוֹרָה. צִיר: מֶרֶק שְׂאֲגָאֵל

חברות

עדיף לתעות בִּיחַד / ספור חסידי

מעשה באדם שהלך מהעיר שלו לעיר אחרת. הגיע לעיר ואבד את דרכו. תעה ותעה בו שעות ארוכות עד שהחשיך עליו היום והגיע הלילה.

לפתע הופיע לפניו אדם. "מי אתה ולאן אתה הולך?" שאל התועה האמלל. ענה לו: "גם אני, כמוך, עברתי כאן ביער בדרכי לעיר הגדולה, וכמוך תעיתי. בוא נלך ביחד", הציע.

"אבל אין טעם בדבר", ענה לו הראשון, "שהרי שנינו, גם אתה וגם אני, איננו יודעים את הדרך".

ענה לו: "אבל אם נשאר ביחד נוכל להראות זה לזה מהי הדרך הלא נכונה, וכך לפחות לא נכשל כל אחד בטעויות של חברו".

והמשיכו ללכת ביחד.

מיץ פטל / חיה שנהב

- מה רוצות החיות לדעת על מיץ פטל?
- למה התחבאו הג'ירפה והאריה כל אחד במקום אחר?
- ממה נבהל מיץ פטל?
- מתי הוא הסכים לצאת מהבית? נסו לנחש מדוע רק אז.
- האם מיץ פטל רצה לפגוש בהם? מה הוא חשב כשהם דפקו בדלת?
- כשהם חושבים מה יוכלו לעשות יחד, הם בוחרים בתחרות ריצה. למה?
- מה עוד אפשר לעשות ביחד?
- בסופו של דבר מיץ פטל מזמין אותם אליו. למה? מה השתנה?

לדין

מה אפשר ללמוד מן השירים המוצעים בהמשך על סוגים שונים של חברות? איזו חברות נראית לכם הכי מהנה?"

עציץ פרחים

חיים נחמן ביאליק

מִן הַחֲלוֹן
פָּרַח עֵצִיץ
כָּל-הַיּוֹם
הַגָּנָה יָצִיץ.

כָּל חֲבֵרָיו -
שֵׁם בָּגוּן,
הוּא לְבָדוּ
עוֹמֵד כָּאֵן.

צפרים ודבדבון

חיים נחמן ביאליק

צִיץ, צִיץ, צִיץ,
פִּי, פִּי, פִּי!
חוֹשֵׁי אַחוֹת,
בָּאֵי, רָאֵי,
בָּאֵי, רָאֵי,
מְצַאֲתֵי פְּרִי,
פְּרִי מְצַאֲתֵי,
קוֹמֵי זָכִי,
קוֹמֵי שִׁימֵי
פִּיךָ עִם פִּי
גִּרְגֵר לָךְ
וְגִרְגֵר לִי.

שני פרפרים

מיריק שניר

רוצה לשחק עם כלם

יונה ספר

הילד סתם

יונתן גפן

נדנדה

חיים נחמן ביאליק

נֵד, נֵד, נֵד,
רֵד, עֲלֵה, עֲלֵה וְרֵד!
מֵה לְמַעַלָּה?
מֵה לְמַטָּה? -
רַק אָנִי,
אָנִי וְאַתָּה;
שְׁנֵינוּ שְׁקוֹלִים
בְּמֵאזְנֵים
בֵּין הָאָרֶץ
לְשָׁמַיִם.

סבלנות

הכעס שנה את הפנים

פעם אחת הגיע הבעל שם טוב אל מפעל להכנת בירה של אדם עשיר מאוד. פועלים רבים טרחו סביב עשרים וארבע קדרות גדולות שבהן התבשלה הבירה, ומשגיחים שהיו שם בדקו שהפועלים עושים את עבודתם כראוי.

באותו היום ראה האיש העשיר כי אין סדר וכי המשגיחים אינם עושים את עבודתם היטב. כעס מאוד האיש על המשגיחים ונזף בהם שהם גורמים לו הפסדים ונזקים. בתוך כך שמע שהבעל שם טוב בא. רץ העשיר לקראתו לקבל את פניו. שאל אותו הבעש"ט: "מי אתה?" ענה לו האיש: "הלא אתה מכיר אותי. אני בעל הבית כאן!"

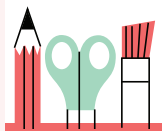
אמר לו הבעש"ט: "אלמלא ידעתי שאתה גר כאן, לא הייתי מזהה שאתה בעל הבית, כי בשעה שכעסת על אנשיך באה קלפת הכעס הגדול שכעסת והתלבשה עליך מכף רגל ועד ראש עד שלא היה אפשר לזהות אותך. מעתה הזהר שלא לכעס - וגם אני מקבל על עצמי מהיום שלא לכעס על שום אדם, כי ראיתי היום עד כמה מזיק הכעס."

מדוע לא זהה הבעש"ט את בעל הבית?

לדין

בקשו מהילדים להציג רגשות בעזרת פרצופים (כעס, עצב, שמחה, פחד וכלי).

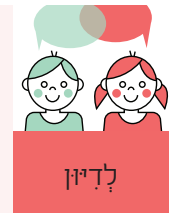

פעילות

מָה עוֹשִׂים כְּשֶׁכּוֹעֲסִים?

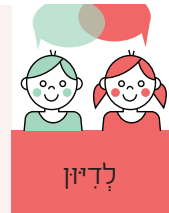
חֲגִית בְּנַזִּימָן

■ קִירָאוּ עִם הַיְלָדִים אֶת הַשִּׁיר "מָה עוֹשִׂים כְּשֶׁכּוֹעֲסִים?" מֵאֵת חֲגִית בְּנַזִּימָן, וְשׁוֹחֲחוּ אִתָּם עַל הַקּוֹשֵׁי בְּבִיטוּי רַגְשׁוֹת בְּכֹלל וְכַעַס בְּפֶרֶט.

ריבוי ושונות

■ קיראו עם הילדים את השירים המוצעים למטה, ושוחחו איתם על היתרונות והחסרונות שבקיום אנשים ששונים באופיים זה מזה.

יְלֵדָה מְזִלֵּג וְיֵלְדָה פֶּה

נוֹרִית זְרָחִי

שְׁנֵי חֲבָרִים

יְהוּדָה אֶטְלָס

חֲבָרִים בְּכָל מִינֵי צְבָעִים

חַנָּה גוֹלְדֵּבֶּרְג

